



Orman ve Av

2021 | Kasım-Aralık | 6 | Cilt 99

ISSN: 1302-040X



Derneğimiz Kuruluşunun
97. Yılı Genel Merkezde
Kutlandı

4 >>

57. Dönem 1. Danışma
Kurulu Toplantısı Yapıldı

6 >>

Ankara ve Yakın
Coğrafyasında
Menengiçler

28 >>

Korunan Alanlar,
Milli Parklar ve
Ağaç Kesimi

35 >>

TÜRKİYE ORMANCILAR DERNEĞİ

TARAFINDAN İKİ AYDA BİR

YAYIMLANIR.

Yıl: 2021, Kasım-Aralık, Sayı:6 Cilt:99

ISSN 1302-040X

TÜRKİYE ORMANCILAR DERNEĞİ ADINA

SAHİBİ

GENEL BAŞKAN

Ahmet Hüsrev ÖZKARA

SORUMLU YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ

Hüseyin AYTAÇ

EDİTÖR

Doç. Dr. Murat ALAN

muratalan@yahoo.com

YAYIN KURULU

Dr. Öğr. Üyesi Adil ÇALIŞKAN

Hayriye ERTUĞRUL

Dr. Öğr. Üyesi H. Batuhan GÜNŞEN

Doç. Dr. Mehmet ÖZALP

Doç. Dr. Fatih TEMEL

Bilgilendirmek amacıyla üyelerimize

ücretsiz dağıtılır.

YÖNETİM YERİ

TÜRKİYE ORMANCILAR DERNEĞİ

TUNA CAD. NO: 5/8 06410 KIZILAY/ANKARA

TEL-FAKS

0312 433 84 13

www.ormancilardernegi.org

ormancilarder@ttmail.com

TASARIM / BASKI

Kuban Matbaacılık Yayıncılık

KAPAK FOTOĞRAFLARI

Ön Kapak
Hayriye ERTUĞRUL

İç Kapak
Hayriye ERTUĞRUL

İÇİNDEKİLER

Editörden	1
Başyazı	2
Derneğimiz Kuruluşunun 97. Yılı Genel Merkezde Kutlandı	4
Türkiye Ormancılar Derneği 57. Dönem 1. Danışma Kurulu Toplantısı Yapıldı	6
Eşeler Yaylası Doğal Yaşlı Ormanları	12
Fidan Dikim Etkinliği	17
Cumhuriyetin 98. Yılı TOD İzmir Temsilciliğinde Coşkuyla Kutlandı	18
1960-1962 Girişlilerin Dönem Toplantısı	19
Mersin Orman Bölge Müdürlüğü'nde Yapılan Ardıç Kesimleri Hakkında Basın Açıklaması	20
6831 Sayılı Orman Kanunu'nun 17/3 ve 18'inci Maddelerinin Uygulanması ile İlişkili Yönetmelikler Hakkında Basın Açıklaması	21
6831 Sayılı Orman Yasasının 17. ve 18. Madde Uygulama Yönetmeliklerinde Yapılan Son Değişikliklerin Değerlendirilmesi	23
Ankara ve Yakın Coğrafyasında Menengiçler	28
Korunan Alanlar, Milli Parklar ve Ağaç Kesimi	35
Vakıf Çamlığı Tabiatı Koruma Alanı (Tavşanlı, Kütahya)	41
Türkiye Ormancılar Derneği Danışma Kurulu Üzerine	42
Zonguldak Alaplı'Daki Porsuk Ağacının Yaşının Doğru Hesaplanması Cezasız Kalmadı	44
Bir Çınarın Ardından!.. Mehmet Atilla Bostancı'ya	46
Vefat Eden Üyelerimiz	48

EDİTÖRDEN

Doç. Dr. Murat ALAN

Çok Değerli Orman ve Av Okurları,

Bildiğiniz gibi Derneğimiz 26 Aralık 1924 tarihinde kurulmuştur. 26 Aralık 2021’de ise Derneğimiz 97. yaşına ulaşmıştır. Bir yüzyılın tamamlanmasına çok az bir süre kaldı. Kurucularımız olan orman yüksek mühendisleri, Mehmet Abdulkadir Sıtkı Sorkun, Dr. Tevfik Ali Çınar ve Dr. Asaf Irmak’a böyle bir Derneği bizlere kazandırdıkları için şükranlarımızı sunuyoruz.

Kurucularımız doğa ve çevre konusunda bir uzak görüşlülük sergileyerek Derneği bizlere armağan etmişlerdir. Bu uzak görüşlülükleri yanında her birisinin ormancılıkta, ormancılık dışında yaptıkları etkinliklerle çok yönlü, etkili ve öncü kişilikler oldukları da görülmektedir. Dr. Asaf Irmak, bilimsel hayatta az sayıda bulunan ordinaryüs (hocaların hocası) unvanına sahip olmasının yanı sıra, orman fakültesinde 1943 yılında bağımsız toprak ilmi ve ekoloji kürsüsünün kuruluşunu yapan bilim insanıdır. Dr. Tevfik Ali Çınar, Galatasaray Kulübü Başkanlığı yapmış, Ali Sami Yen Stadyumunun yapılmasında önemli katkılarda bulunmuştur. Mehmet Abdulkadir Sıtkı Sorkun eczacılık yapmasının yanı sıra, gazetecilik de yapmıştır.

Uzak görüşlü ve çok yönlü kuruculara sahip olan Türkiye Ormancılar Derneği (TOD), Cumhuriyet dönemi ormancılık tarihine tanıklık yapan ya da ormancılık tarihinin oluşturulmasında birincil roller alan bir konum üstlenmiştir. 3116 sayılı yasanın çıkarılması için katkılar yapılması, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği (TMMOB)’in kuruluşuna öncülük yapılması, ormancılıkla ilgili maddelerin anayasaya girmesi, Dernek genel başkanlarının bazılarının, genel başkanlıktan ayrıldıktan sonra Orman Genel Müdürlüğü yapmış olması Derneğin somut olarak ormancılık tarihi-

ne yapmış olduğu katkılar olarak sayılabilir. Bu özelliklerini, 1951 yılından beri sürdürdüğü “kamu yararına faaliyet gösteren dernekler” kazanımı ile taçlandığı da bilinmektedir. 100. yılına doğru ilerleyen Derneğimizin kuruluşunu kutluyor, tüm Dernek üyelerimizin bu gurur ve sevincini Yayın Kurulu olarak bizler de paylaşıyoruz.

Değerli Dernek üyeleri, Yayın Kurulu olarak, Orman ve Av’da sizlerden gelenlere (yazı, etkinlik) yer vermeye, özellikle etkinliklerinizi öne çıkarmaya çaba gösteriyoruz. Bu nedenle de Derginin ilk yazıları söz edilen etkinliklerin (Genel Merkez, Şubeler, Temsilciler, Üyeler) olduğu yazılar oluyor. Buradaki amacımız Dernek adına yapılan etkinlikleri öne çıkarmak ve olumlu başka olayların, etkinliklerin çoğalmasına katkıda bulunmaktır. Bu nedenle yapmış olduğunuz etkinlikleri Orman ve Av’da yayınlanmak üzere bize iletmenizi ve üyelerle bunların paylaşılmasını bekliyoruz. Orman ve Av’da yayınlanan yazılarınız/paylaşımınız bildiğiniz gibi Derneğin genel ağ sayfasında da yayınlanmakta ve tüm doğaseverlere ulaşma potansiyeli taşımaktadır. Diğer yandan, Orman ve Av yüzyıldır yaptığı “tarih tanıklığı” işlevi ile bu etkinliklerinizi gelecek kuşaklara da taşıyacaktır.

Bu sayıda ağırlıklı olarak TOD kuruluş kutlaması, Danışma Kurulu, temsilcilik etkinlikleri konusunda yazıları bulacaksınız. Daha sonra, epeydir arşivimizde bekleyen milli parklarda kesim yapılması, Menengiç’in Ankara çevresinde yayılışına ilişkin yazının ilk bölümü, Kütahya’da bir tabiatı koruma alanının tanıtımı, Danışma Kurulu üzerine bir değerlendirme ve Atilla Bostan’cının ardından yazılan anma yazısı ile tamamlıyoruz.

İyi okumalar.



Başyazı

TÜRKİYE ORMANCILAR DERNEĞİ YÖNETİM KURULU

26 Aralık 2021 tarihinde 97'nci kuruluş yıldönümümüzü kutladık. Türkiye Ormancılar Derneği, salt dernek olarak nitelendirilebilecek bir örgüt değildir. Uzun yıllar ormancılık kamuoyunun yegâne sivil toplum örgütü olarak, meslek ve meslektaş sorunlarının sahibi ve sesi olmuş, olmaya da devam etmektedir. Derneğimiz, ülkemiz ormancılık tarihine olumlu katkılar sunmuş, ormancılığımızla ilgili her önemli olayda ve oluşumda yer almıştır. Bu vesileyle kısa tarihçemizi bir kez daha kamuoyu ile paylaşmakta fayda olduğunu düşünüyoruz.

Derneğimiz, 26 Aralık 1924 tarihinde, Mehmet Abdülkadir Sıtkı Sorkun, Dr. Tevfik Ali Çınar ve Dr. Asaf Irmak tarafından, "Orman Mekteb-i Alisi Mezunları Cemiyeti" adıyla İstanbul'da kurulmuştur. Cumhuriyet tarihinin, ilk kurulan dernekleri arasında yer almaktadır. 21 Haziran 1930 tarihinde "Türkiye Ormancılar Cemiyeti" adını almıştır. 1936 yılında Dernek merkezi Ankara'ya taşınmıştır. Ankara'ya taşındıktan sonra Derneğin meslek ve meslektaş ile olan ilişkileri ve aynı zamanda etkinliği artmış, güçlü bir meslek örgütü haline gelmiştir.

1937 yılında yürürlüğe giren 3116 sayılı Orman Kanunu'nun kabulünde ve uygulanmasında Derneğin önemli görevleri olmuştur. 1951 yılında Bakanlar Kurulu kararı ile kamu yararına çalışan dernek statüsüne alınmıştır. 1954 yılında TMMOB'nin kuruluşuna maddi ve manevi destek verilmiştir.

1957 yılı genel kurulunda Ankara'da "Atatürk Ormanı" kurulmasına karar verilmiştir. 1958 yılında bu amaca uygun olarak ODTÜ arazisi bulunmuş ve ODTÜ Rektörlüğü ile bir protokol imzalanarak, bugün ODTÜ Ormanı olarak bilinen alanın ilk çalışmaları başlatılmıştır. Bu süreçte fidan teminini Derneğimiz üstlenmiştir.

1956 yılında yürürlüğe giren 6831 sayılı Orman Kanununun 2'nci maddesi ile 1950'li yılların sonunda ormanlar ilk kez orman rejimi dışına çıkarılmaya başlanmıştır. 191 bin hektar alanın orman sınırları dışına çıkarılması çalışmaları kesinleşmiş ve 180 bin hektarlık ormanlık alanının da çalışmaları tamamlanmıştır. Dernek yönetimi, Milli Birlik Komitesi ve Kurucu Mecliste yoğun bir çabaya girişmiş ve 370 bin hektarlık alanın tekrar orman rejimine alınması sağlanmıştır.

Kurucu Mecliste görev yapan Prof. Dr. Muammer Aksoy ve Prof. Dr. Fehim Fırat ile birlikte yapılan çalışmalar olumlu sonuçlanmış ve 1961 Anayasası ile ilk kez ormanlar anayasal güvence altına alınmıştır.

Derneğimiz ormancılık, doğa ve çevre konularında önde gelen uzmanlarla, düzenli olarak ulusal ormancılık kongreleri başta olmak üzere konferans, seminer ve bilgi şölenleri düzenleyerek kamuoyu oluşturmaktadır.

1925 yılında Toprak Dergisi adı ile yayınlanan ilk dergi süreklilik kazanamamıştır. 1928 yılında yayınlanmaya başlayan Orman ve Av Dergisi, yayın hayatına zaman zaman ara verse de varlığını günümüze kadar devam ettirmiştir. Günümüze kadar yayımlanmış tüm sayıların dijital kopyalarına genel ağ sayfamızdan ulaşılmaktadır. Dernek tarafından yayınlanan kitap sayısı 55'dir. Genel Merkezimizdeki Ali Kemal Yiğitoğlu Kütüphanesinde bulunan yayın sayısı ise 15.000'e ulaşmıştır.

Derneğimizce 2021 yılı içinde gerçekleştirdiği faaliyetlerin bir bölümünü de kısaca hatırlatmak gerekirse;

Yanım Yüzyılın İçinden - Prof. Dr. Kani Işık ve Kuşlar - Prof. Dr. İlhami Kiziroğlu kitapları Derneğimizce yayımlanmıştır.

Ormanlar aleyhine çıkartılan yasal düzenlemele-
rin iptaline yönelik yeni davalar açılmış, devam
eden dava süreçleri titizlikle takip edilmiştir. Bir-
çok ilimizde doğaya karşı işlenen suçlarla ilgi-
li olarak, yerel sivil toplum örgütleri tarafından
açılan davalara ya müdahil olunmuş veya onlara
maddi destek sağlanmıştır.

“Türkiye’de Ormanlar ve Ormancılık: Algılar ve
Gerçekler” konulu medya buluşması, Derneğimi-
zin YouTube sayfası üzerinden yapılan canlı yayın-
la gerçekleşmiştir. Etkinliğe 400’ün üzerinde katıl-
ımcı iştirak etmiştir.

Ülkemizde 28 Temmuz-14 Ağustos 2021 tarihleri
arasında yaşanan büyük orman yangınlarının
öncesinde 7 Haziran 2021 tarihinde kamuoyuna
“Orman Yangınlarıyla Mücadele Konusunda Yapıl-
ması Gerekenler” başlığı altında basın açıklaması
yapılmış ve ilgili kurum ve kuruluşları yangınlara
karşı etkin önlemler almaya davet edilmiştir. An-
cak ne yazık ki uyarılarımız yeterince dikkate alın-
mamış ve yukarıda belirttiğimiz tarihler arasında
özellikle Akdeniz iklim kuşağında yer alan illeri-
mizde bugüne kadar ülkemizin yaşadığı en büyük
orman yangınları meydana gelmiştir.

Bu süreçte kamuoyuna, Derneğimiz Yönetim Ku-
rulu üyeleri ile konunun uzmanı üyelerimiz tara-
fından sağlıklı bilgiler aktarılmış ve basın açıkla-
maları yapılmıştır. Muğla Büyükşehir Belediye-
si’nin 28 Ağustos 2021 tarihinde “Küllerimizden
Doğuyoruz” başlığı altında düzenlediği orman
yangınları çalıştayına Derneğimiz üst düzeyde
temsil edilmiş, Çalıştaya moderatör ve panelist
olarak katkı sağlanmıştır.

Pandemi nedeniyle ertelenen şube genel kurulları
ve merkez genel kurulu son olarak 3-4 Eylül 2021
tarihinde tamamlanabilmiş ve 57. Dönem Yöne-
tim Kurulumuz 6 Eylül 2021 tarihinde çalışmala-
rına başlamıştır.

Bilim Kurulu Yönetmeliğimiz düzenlenerek yürür-
lüğe konulmuş ve üyemiz bilim insanlarından 8
kişilik Bilim Kurulu oluşturulmuştur.

57. Dönem 1. Danışma Kurulu, 6-11 Kasım 2021
tarihleri arasında Antalya-Tekirova’da geniş bir
katılımla toplanmış; geçmiş dönemde yapılan ça-
lışmalar ile mevcut dönemde yapılması öngörülen
çalışmalar değerlendirilmiştir.

Toplam 13 maddeden oluşan Yayın ve Tanıtım
Yönetmeliği yerine toplam 32 madde ve 8 ekten
oluşan Yayın, Tanıtım ve İletişim Yönetmeliği dü-
zenlenerek yürürlüğe konulmuştur.

Temsilciliklerimize yer temini çalışmalarımız
2021 yılında da devam etmiş, bu kapsamda Balı-
kesir temsilciliğimize kiralama, Bursa temsilcili-
ğimize mülkiyetini satın alma yoluyla yer temini
gerçekleştirilmiştir.

Derneğimiz çalışmalarını Türkiye genelinde; Mar-
mara Şubesi, Batı Akdeniz Şubesi. 22 İl Temsilci-
liği, 6 Orman Fakültesi Temsilciliği ve yaklaşık
1700 üyesiyle birlikte devam ettirmektedir. Doğa
ve orman tahribatlarının önlenmesine yönelik bu
çalışmaların, kamuoyunca da artarak desteklene-
ceğine olan güvenimiz tamdır. Bu duygu ve düşün-
celerle Derneğimizin 97’nci kuruluş yıldönümünü
ve yeni yılınızı kutluyoruz.



DERNEĞİMİZ KURULUŞUNUN 97. YILI GENEL MERKEZDE KUTLANDI

Derneğimizin 97'inci kuruluş yıldönümü, 26 Aralık 2021 Pazar günü Genel Merkezimizde; Niğde Milletvekili Ömer Fethi Gürer, Ankara Milletvekili Yıldırım Kaya, Karaman Milletvekili İsmail Atakan Ünver, Konya Milletvekili Fahrettin Yokuş, Yargıtay 10'uncu Dairesi Onursal Başkanı ve aynı zamanda Derneğimizin onur üyesi Ferruh Atbaşoğlu, Ankara Büyükşehir Belediyesi Deprem Risk Yönetimi ve Kent-Sel İyileştirme Daire Başkanı Mutlu Gürler, bazı sivil toplum örgütlerinin temsilcileri ve üyelerimizin katılımıyla gerçekleştirilen etkinliklerle kutlandı.

Saat 15.00'da yapılan açılıştan sonra saygı duruşu ve İstiklal Marşını takiben, Genel Sekreter A. Ozan Çekiç tarafından yapılan sunumda; Derneğimizin kısa tarihçesi ve yaptığı faaliyetler anlatıldı.

Yönetim Kurulumuzun aldığı karar doğrultusunda, mesleğe katkılarından dolayı 2021 Yılın

Ormancısı Ödülüne layık görülen meslektaşlarımız; Merhum İsmet Yücel (Kızı Sinem Yücel Durbaba'ya takdim edildi), Yılmaz Sakarya ve Mehmet Emin Çetin'e ödülleri etkinliğimize katılan milletvekilleri tarafından takdim edildi. Katılım sağlayan milletvekilleri, ödülleri takdim sırasında yaptıkları kısa konuşmalarda; ülkemiz ormancılığında yaşanan sorunları ve bunlara karşı Derneğimizin yaptığı olumlu çalışmaları dile getirdiler.

Şef Kenan Günel yönetimindeki TOD Korosu tarafından sunulan müzik dinletisi, konuklara güzel anlar yaşattı. Verilen anın ardından, Prof. Dr. Çağatay Tavşanoğlu söyleşisine başladı. Söyleşide ağırlıklı olarak iklim değişikliğinin doğaya ve özellikle ormanlara olan etkilerinden bahisle; geçtiğimiz yıl Temmuz ve Ağustos aylarında Akdeniz Bölgesinde yaşanan büyük orman yangınları sonrasında OGM tarafından yapılan çalışmaları,

görseller eşliğinde değerlendirdi.

Derneğimiz Genel Başkanı Ahmet Hüsrev Özkara, güncel ormancılık konularını değerlendirdiği söyleşisinde; ülkemizde özellikle son yirmi yılda yaşanan ormansızlaşmaya dikkat çekerek, ormanlarımıza yönelik olumsuzlukların önlenmesi konusunda Derneğimizce verilen mücadeleleri dile getirdi. Söyleşide dile getirilen konularla ilgili olarak, katılımcılardan gelen sorular cevaplandırıldıktan sonra Genel Merkezimizin teras katında düzenlenen kokteyle geçildi.

Kuruluş yıldönümü etkinlikleri kapsamında, her yıl 27 Aralık'ta Atatürk'ün Ankara'ya gelişinin anısına düzenlenen ve bu yıl 86'ncısı gerçekleştirilen 10,8 km'lik Büyük Atatürk Koşusuna, Derneğimizi temsilen Yönetim Kurulu üyesi Hüseyin Aytaç ve Bakanlığımız Bütçe Şube Müdürlüğünden emekli Hasan Sönmez katılmışlardır.





TÜRKİYE ORMANCILAR DERNEĞİ

57. DÖNEM 1. DANIŞMA KURULU TOPLANTISI YAPILDI

Derneğimizin 57. Dönem 1. Danışma Kurulu Toplantısı, 06-11 Kasım 2021 tarihlerinde Kemer/Tekirova'da (Antalya) gerçekleştirilmiştir. Toplantı Genel Başkan Ahmet Hüsrev ÖZKARA'nın güncel orman ve ormancılık sorunlarını ele aldığı bir sunuş konuşması ile açılmıştır.

ÖZKARA konuşmasında; ormancılığın iyi yönetilmediğine vurgu yaparak, ormanların korunması, geliştirilmesi ve genişletilmesinin temel amaç olarak yer almasının gereğine işaret etmiş ve ormanların en önemli doğal varlıklar olduğunu belirtmiştir. 7139 sayılı Yasa ile ormanlar üzerinde ciddi baskılar oluşturulması, 6831 sayılı Yasanın 19 yıllık süreçte daha önceki dönemlerden çok daha fazla değişikliklere uğratılması ile aynı Yasanın 16., 17. ve 18. maddeleri kapsamındaki izin irtifak çalışmalarının, yine önceki dönemlere göre çok daha fazla sayıda izin ve irtifak hakla-

rı sağlaması gibi gerçeklerin, ormanların iyi yönetilemediğinin diğer temel göstergeleri olduğunu belirtmiştir.

Orman alanlarının son dönemde 2,6 milyon ha genişletildiği söyleminin bir algı yönetimi olduğu, artışın envanter yöntemlerindeki yeni teknik gelişmeler nedeniyle olduğu ve gerçekleri yansıtmadığını da belirtmiştir. Orman ürünleri üretiminde, son yıllarda çok dikkat çekici artışların yaşandığını belirterek, bu durumun "Sürdürülebilir Orman Yönetimi" anlayışla bağdaşmadığını ifade etmiştir.

Orman Yangınları-Toplum İlişkileri bağlamında TOD'un önemli bir misyonunun olması gerektiği, ülkemizde 2021 yılı Temmuz ayında yaşanan orman yangınları sürecinde TOD'un bu misyonu oldukça iyi bir şekilde yerine getirdiğini belirtmiştir.

Konuşmasının son bölümlerinde; TOD'un bu dönemde daha aktif ve etkin çalışmalar yapacağı, basın, yayın, tanıtım ve iletişim faaliyetlerinin profesyonelce yürütüleceği, Bolu ilinde TOD adına alınan arazinin kırsal turizm / ekoturizm ve eğitim merkezi olarak planlanacağı hususları dile getirilen diğer önemli konu başlıkları olmuştur.

Daha sonra gündem gereği sırasıyla; TOD Saymanı Burhan AYDOĞAN, TOD Onur Kurulu Başkanı Abdulkadir ÖZDEMİR, TOD Denetleme Kurulu Başkanı Mehmet Özgen DEMİREL söz almışlar ve üstlendikleri görevlerle ilgili konuşmalarını yapmışlardır.

TOD II. Başkanı Mehmet Metin AVŞAROĞLU, TOD Bilim Kurulunun oluşumunu aktararak Bilim Kurulu üyelerini katılımcılara tanıtmıştır. Bilim Kurulu şu şekilde oluşturulmuş-





tur: Başkan Prof. Dr. Doğanay TOLUNAY, Başkan Yard. Prof. Dr. Ünal AKKEMİK, Sekreter Prof. Dr. Sedat ONDARAL, Üye Prof. Dr. Erdoğan ATMIŞ, Üye Doç. Dr. Murat ALAN, Üye Doç. Dr. Cihan ERDÖNMEZ, Üye Doç. Dr. Oğuz KURDOĞLU, Üye Dr. Mehmet Ali BAŞARAN.

TOD Yayın Kurulu çalışmaları hakkında ve gelecek dönem için gerçekleştirilecek çalışmalara ilişkin bilgiler, Yönetim Kurulu Üyesi Yazı İşleri Müdürü Hüseyin AYTAÇ ve Editör Doç. Dr. Murat ALAN tarafından sunulmuştur. Bu bağlamda; TOD 57. Dönem Çalışma Programı içeriğinde yer alan basım ve yayımla ilgili konuların çalışmalar kapsamında değerlendirileceği, “Orman ve Av” dergisinin TOD’un ve ormancılığın yazılı tarihi olduğu bu nedenle de oldukça önemli olduğu vurgusu yapılmıştır. Orman ve Av dergisini daha çekici kılmak amacıyla dergi içerisinde çeşitli bölümler oluşturularak gelecek dergi sayılarının bu bölümler kapsamında yazıların okuyucular ile paylaşılacağı belirtilmiştir.

Sanat Kurulu Sorumlusu Hayriye ERTUĞRUL, dünyada ve ülkemizde sanatın önemi

ve toplumsal hareketler içindeki yerine vurgu yaparak, sanatçı meslektaşımız rahmetli İsmet YÜCEL’i ve eserleri ile yine rahmetli şair Prof. Dr. Osman GÖKÇE’den alıntı bir şiirle sanatın var olmak için gerekli olduğuna işaret etmiş, ezberi bozmak/tersine düşünebilmek için doğa ve sanata tüm yaşamda gereksinim olduğunun altını çizmiştir.

TOD Hukuki Süreçleri hakkında Av. Kemal AYBEK gelişmeleri paylaşarak TOD’un otuzun üstünde yasal süreçlerinin bulunduğunu vurgulamıştır.

TOD Ekoturizm çalışmalarının dünü, bugünü ve geleceği hakkında Ekoturizm sorumlusu Yönetim Kurulu Üyesi Mustafa ÖZER bilgiler sunmuş, TOD yönetiminin bu konuda yapılacak çalışmaları özenle destekleyeceğini belirtmiştir.

Marmara Şube Başkanı Sezai KAYA; TOD çalışma konuları kapsamında sendikal çalışmaların da yer alması gerektiği vurgulayarak, Şube yönetiminin çalışmalarına ilişkin örnekleri katılımcılarla paylaşmıştır.

Batı Akdeniz Şubesi adına Ayhan NUMANOĞLU; Ormanlar ve

ormancılık konusunda katkısı olan sanatçı “Fazıl SAY ve Gazeteci Yusuf YAVUZ’a Doğa-Orman Hizmet Ödülü” verildiğini belirtmiştir. Şubenin gerçekleştirdiği çalışmalardan örnekler vererek, bu çalışmaları katılımcılarla paylaşmıştır.

Daha sonra temsilciliklere söz verilmiş ve sırasıyla; İlhan TAŞ (Adana), Serpil ARSLAN (Balıkesir), Cemal TÜREYEN (Bursa), Erhan ÇAKIR (Çanakkale), Fikret ÇUVAÇ (Denizli), Cafer İlkey YILDIRIM (Eskişehir), Kenan ÖZTAN (İzmir), Ali ALAGÖZ (Mersin), Yüksel KILINÇ (Trabzon) ve Barbaros YAMAN (Bartın Orman Fakültesi) çalışmalarını hakkında bilgi vererek görüş ve önerilerini dile getirmişlerdir.

Bilim Kurulu Başkanı Prof. Dr. Doğanay TOLUNAY Kurulun çalışma prensiplerini açıklayarak, iklim değişikliğinin ormansızlaşmaya ve orman yangınları üzerindeki etkileri konusunda değerlendirmeler yapmış; “Ormanlar ve Ormancılığımızdaki Sorunlar” kapsamında irdelenecek temel konuları dile getirerek çalışma gruplarının hangi konularda oluşturulacağını belirtmiştir.



Prof. Dr. Erdoğan ATMIŞ; Orman Genel Müdürlüğü'nün çalışmaları üzerinde durarak; ağaçlandırma çalışmaları, endüstriyel plantasyon, özel ağaçlandırmalar, izin irtifak hakları, orman yangınları, korunan alanlar ve orman alanlarının parçalanması konularını irdelemiştir.

Vehbi TUTMAZ; Orman yangınlarındaki dönemsel değişimleri değerlendirmiş ve orman yangınları konusunda ulusal veya uluslararası yangın sempozyumu düzenlenmesi önerisini dile getirmiştir.

Doç. Dr. Murat ALAN; Endüstriyel plantasyonların niçin gerektiği üzerinde durarak, ağaç ıslah süreçleri hakkında bilgi vermiştir.

Gazi UZUN; Ormancılığa yönelik olumsuz gelişmelere ilişkin olarak yasal süreçlerin işletilmesi konusunda daha hassas olunması gerektiğini vurgulayarak, yasal süreçlerin işletilmesinde gözetilmesi gereken temel ölçütler üzerinde durmuştur.

Yasemin BİLGİLİ; Ege Orman Vakfının kuruluşundan günümüze geçirdiği süreçler ile çalışmaları hakkında bilgileri katılımcılarla paylaşmıştır.

Halil SARIBAŞAK; "Antalya Manavgat Orman Yangını" ile ilgili olarak yangının başlangıcından söndürülünceye kadar geçen süreçlerdeki gelişmeleri günlük düzeyde paylaşmıştır.

Denizli/Avdan Platformu adına Avukat Ozan ORPAK ile köy muhtarı İlhan ULAÇ yaşadıkları süreçleri katılımcılar ile paylaşmışlardır.

Dursun KEPENEK (Yönetim Kurulu Üyesi); TOD'un sanal

ortamlardaki süreçlerine ilişkin gelişmeleri paylaşmış ve TOD'un stratejik plan kapsamında yer alan unsurların değerlendirilmesini sunmuştur.

Nejat ERTEKİN; TOD Yayın Tanıtım ve iletişim konusundaki gelecek dönem programı hakkında bilgileri paylaşmıştır.

Metin AVŞAROĞLU (II. Başkan); TOD'un yürüttüğü "İzmir İli Bergama İlçesi Kozak Bölgesinde Fıstıkçamı Ormanlarında Kozalak Verimindeki Azalmaların Araştırılması Projesi" hakkında bilgiler paylaşmıştır. Projenin geçirdiği süreçler ve işleyişteki gelişmeleri aktarmıştır.

Sendikal kuruluşlardan katılan temsilciler Şükrü DURMUŞ (Tarım Orman İş) ve Ali Osman AKAÇ (Tarım Orkam-Sen) ülkemizde yaşanan ormansızlaşma ve kamu çalışanlarının bu süreçte karşılaştıkları konuları değerlendirmişlerdir.

Daha sonra günün değerlendirilmesi kısmında bir çok üye sunulan konularla ilgili düşüncelerini paylaşarak, görüş ve önerilerini dile getirmişlerdir.

Yılmaz SAKARYA; TOD tarafından Bolu ilinde alınmış olunan "Kırsal Turizm Tesis Alanı" için gerçekleştirilen "Taslak Gelişme Planı" süreçleri ve planlamanın ilke ve prensipleri hakkında katılımcıları bilgilendirmiştir.

Nusret YAKIŞIKLI/EKOTURİZM: Ülkemizdeki ekoturizm anlayışı ve algılayışının doğal alanlar üzerindeki etkileri üzerinde durmuştur.

Kenan ÖZTAN (İzmir Temsilcisi); özel ağaçlandırmalar ve Ge-

lir Getirici Tür Özel Ağaçlandırmaların Ormancılığımıza Etkileri konusunu değerlendirmiştir. Bu değerlendirmelerde; başarsız özel ağaçlandırma alanlarından örnekler paylaşılmıştır. Özel Ağaçlandırmaların özel kişi kuruluş alanlarında olması gerektiği orman alanlarında özel ağaçlandırmalardan bahsedilemeyeceğini vurgulamıştır.

10 Kasım Atatürk'ü Anma Etkinliği sürecinde çeşitli şiir dinletileri sonrası Prof. Dr. Cantürk GÜMÜŞ "Atatürk ve Ormanlarımız" konulu bir sunum gerçekleştirmiştir. Bu kapsamda; Cumhuriyetimizin kuruluş yıllarındaki ulusumuzun içerisinde bulunduğu yoksulluk ve yoksunluklara işaret ederek bu durumdan toplumsal olarak çıkışın sağlanmasında sosyal ve ekonomik yaşamda ormanların rolü ve etkilerini saptamıştır.

Prof. Dr. Cantürk GÜMÜŞ, yaptığı konuşmada, Orman Yasası'nın gelişim sürecinde ilk aşama olan 3116 sayılı Yasanın oluşturulması ve 6831 sayılı Yasanın oluşturulma süreçlerini değerlendirmiştir. Ülkemizin daha modern ve çağdaş bir ormancılık yasasına ihtiyacı olduğunu vurgulayarak, şimdiden TOD'un bu yönde bir hazırlık çalışması içerisinde olması gerektiğinin önemini vurgulayarak "Yeni Orman Yasası Taslağı" oluşturma önerisini dile getirmiştir.

IV. Oturumda yönetim ile şube ve temsilciliklerin özel oturumu gerçekleştirilerek, Türkiye Ormancılar derneği 57. Dönem 1. Danışma Kurulu Toplantısı sonuç bildirgesi hazırlanmıştır.

Türkiye Ormancılar Derneği 57. Dönem 1. Danışma Kurulu Sonuç Bildirgesi 06-11 Kasım 2021, Kemer/Tekirova-Antalya

Danışma Kurulunda söz alan üyeler, kendi bakış açılarıyla, derneğimizin faaliyetlerinin daha etkin yürütülmesine yönelik görüşlerini, ormancılıkta yaşanan birçok sorunu dile getirmiş ve bu konularda eleştiri ve önerilerde bulunmuşlardır. Bu çerçevede ele alınan eleştiri ve öneriler Prof. Dr. Cantürk GÜMÜŞ, Doç. Dr. Ufuk COŞGUN, Orm. Müh. Hicran BAYRAKTAR NALBANTOĞLU, Doç. Dr. Murat ALAN, Orm. Müh. Hüseyin AYTAÇ tarafından Sonuç Bildirgesi halinde rapora bağlanarak Danışma Kuruluna

sunulmuştur.

1. Meslek etiği ve dernek etik kurallarının gözden geçirilerek, taslak halinde üye görüşlerine sunulması aşamalarından sonra kabul edilmesi sağlanmalıdır.
2. Orman yangınları konusunda yöre halkı, yerel yönetimler ve STK'lar ile daha etkin ve yaygın iletişim kurularak geliştirilmelidir.
3. Yeni üyelik başvurularının ağ tabanlı formlar aracılığı ile yapılması sağlanmalıdır.
4. TOD Ormancılık Durum Raporu ile ilgili bilgilerin internet ortamında sürekli güncellenebilmesi için bir altyapı oluşturulmalıdır.
5. Derneğimiz genel kurulunda, şubeler ve merkez yönetim kurulu ile diğer organların seçimlerinde asıl listelerde kadın üye kotası getirilmelidir.
6. TOD otel yararlanma sistemi açık ve şeffaf bir yapıya kavuşturularak, sanal ortamdan ulaşılabilecek ve izlenebilecek bir nitelik kazanmalıdır.



7. Orman fakültelerinde okuyan öğrenciler için eğitim bursu etkin bir şekilde ele alınarak en kısa sürede yaşama geçirilmelidir.
8. Üye kabulünde gerekli titizliğin gösterilmesi sağlanmalıdır.
9. Temsilci ya da şube yönetimlerinin danışma kuruluna gelmeden önce üyeleri ile toplantı yaparak üyelerin görüş ve önerilerini almaları, danışma kuruluna görüş ve öneriler ile gelmeleri sağlanmalıdır.
10. Orman yangın süreçleri analiz edilerek, etkin olmayan süreçlerin düzenlenmesine yönelik yasal ve kurumsal kapasitelerin geliştirilmesi ni sağlayacak yaklaşımları oluşturarak; OGM yangın yönetiminin düzenlenmesi sağlamak amacıyla gerekli girişimler yapılmalıdır.
11. Ülkemiz endüstriyel ağaçlandırmaya politikalarının daha açık ve net bir şekilde tüm kamuoyu ile paylaşılmasının sağlanması yönünde girişimler gerçekleştirilmelidir. Bu bağlamda TOD'un konuya bakışı netleştirilmelidir.
12. Ülkemizdeki ormansızlaşmanın boyutlarının ortaya konulması ve mücadelenin yaşama geçirebilmesi için; anayasal, yasal ve uluslararası sözleşme (COP26) olanakları belirlenerek toplumsal bilincin geliştirilmesi sağlanmalıdır.
13. Bolu'da TOD tarafından satın alınmış "kırsal turizm tesis alanı" niteliğindeki arazi, doğa eğitim merkezi işlevi görecek şekilde planlanmalıdır.
14. TOD stratejik planının oluşturulması sürecine yönelik olarak geniş bir katılım sağlanması önemlidir. İlk stratejik plandaki eksiklikler öncelikle dikkate alınarak hedef ve eylemler buna göre belirlenmeli ve eylemler yönetim dönemi gözetilerek planlanmalıdır.
15. Orman yangınları konusu kapsamında kamuoyu paylaşımlarında; "kızılçam kolay yanan bir türdür" söylemi yerine "kızılçam yangınlara uyum göstermiş bir ağaç türüdür" söylemi, yapılan paylaşımlarda ön plana çıkartılmalıdır.
16. Ülkemizde yaşanan orman yangınları konusunda ulus-



- lararası bir sempozyum planlanmalıdır.
17. Özel ağaçlandırma çalışmalarını devlet ormanları dışındaki özel mülkiyet alanlarında gerçekleştirilmelidir. Bu yönde gerekli yasal ve kurumsal alt yapı hazırlanması konusunda TOD öncül rol almalıdır.
18. Orman alanlarının korunması, geliştirilmesi ve genişletilmesi kapsamında ekolojik bakış açısıyla yeni bir yaklaşım oluşturmaktadır.
19. Ülkemiz ormanları ve ormancılığı çağdaş bir yasa-ya ihtiyaç duymaktadır. Bu amaçla “yeni orman yasası” hazırlığı oluşturularak kamuoyu bu yönde bilinçlendirilmelidir.
20. TOD, ormansızlaşma ve diğer konularda yapacağı çalışmalarını, demokratik kitle örgütleri ve STK’larla birlikte oluşturulacak platformlar aracılığı ile toplumun tabanına yaygınlaştırmalıdır.
21. Derneğimizin yerel yönetimlerle ilişkileri geliştirilmelidir.
22. TOD bünyesindeki arşivlerde Türkiye’nin çeşitli orman alanlarında Alman uzmanlar tarafından çekilmiş slaytlar bulunmaktadır. Arşivdeki bu değerli belgelerin yaşama kazandırılması gerekmektedir.
23. TOD’un 100. yıl kutlama etkinlikleri için çeşitli konularda çalışma grupları şimdiden oluşturulmalıdır.
24. TOD ormanlar ve ormancılığımız açısından sadece OGM çalışmalarına odaklanıp kalmamalıdır. DKMP ile ilgili süreçlerde de çeşitli sorunlar yaşanmaktadır. Bu konular farklı boyutlarıyla mutlaka irdelenmelidir.

10.11.2021



EŞELER YAYLASI DOĞAL YAŞLI ORMANLARI

Fikret ÇUVAÇ¹ - E. Diler SOYEK² - Ömer ÖZDEMİR² - M Emin ÇETİN² - Ömer SERT³

¹ TOD Denizli Temsilcisi - fikretcuvac@gmail.com

² Orman Yüksek Mühendisi - ³ Orman Mühendisi

Eşeler Dağı'nın başı karardı mı fırtına geliyor.

(Fakir BAYKURT – Koca Ren)

Yaşlı orman, yitirdiğimiz cennettir, geçmişten gelen ve bir bütün olarak insanlığın kolektif yaşamının ilk yıllarındaki vicdani saflığın kişisel ve özel mekânıdır. Yaşlı orman, şiirin saf ve doğal yaratıcılığının hüküm sürdüğü kutsal, büyüğü ormandır (Buzzati, 2019). Binlerce yıldır doğanın değişen çevre koşullarından süzülerek gelmiş bu mucizeler, doğanın sessiz tanıklarıdır. Sessiz tanıkların sesi olmak üzere TOD Denizli Temsilciliği olarak TOD Batı Akdeniz Şubesi ile birlikte 13-14 Ağustos 2021 tarihlerinde Eşeler Yaylası Doğal Yaşlı Karaçam Ormanları incelenmiştir (Şekil 1).

Eşeler Dağı batısında Denizli Bozdağlar, doğusunda Antalya sınırını oluşturan Rahat Dağlarının arasında üç büyük ova ile çevrilmiş ortalama 1500 m yükseklikte bir dağ kütlesidir ve Acıpayam (Denizli OBM) ile Gölhisar ve Burdur Orman İşletme Müdürlükleri (Isparta OBM) sınırları içinde kalmaktadır. Bir rivayete göre üç zirve tepe; Gümüş, Tınas ve Akkaya aynı evde yaşayan kumalar gibi “ben hepimizden yükseğim ve ben herkesten güzelim” diye çekişirler, birbirleri ile tartışmış, bu

yüzden Eşler zamanla yerelde Eşeler ismine dönüşmüştür. Bir rivayete göre ise dağın ismi, Ayşe isminin yerel şivede Eşe söyleminden gelmiştir. Bu dağ silsilesi üzerinde birinci derecede önem taşıyan yayla ve meralar yer almaktadır. Bu yayla ve meraları Denizli'nin Acıpayam ilçesinin ilgili yerleşim birimleri (Yazır, Bademli, Kumavşarı, Gümüş) ve yine yaylanın doğusunda yer alan Burdur'un ilçe mer-

kezleri (Tefenni, Karamanlı ve Yeşilova) ve çevresindeki diğer kasaba ve köyleri (özellikle Güney, Beyköy, Salda gibi) kullanır.

Eşeler Dağı kuzeyde dünya mirası özelliği taşıyan Salda Gölü'nü (rakım 1139 m) içine alarak kuzey-güney istikamatinde bir “yüreğe benzer şekilde” uzanmaktadır. Ormanlar ve alüvyonlu ovalarla çevrili Salda, hafif tuzlu ve tektonik bir göldür. Kıyılarının büyük bölü-



Şekil 1. Eşeler Yaylası ve aşağıda Salda Gölü

münden içlere doğru yaklaşık 50-60 m kadar sığ olmasına karşın daha sonra 185 m'ye varan bir derinliğe erişmektedir. Bu özelliğiyle Türkiye'nin en derin göllerinden biridir. Gölden akarsu çıkışı bulunmadığı için Salda kapalı bir havza gölüdür. Göldeki su seviyesi ve alanı, yağışlara ve gölü besleyen akarsular üzerine yapılan suyun önünü kesen göletlerle yakından ilgilidir. Göletler Eşeler'den doğan su kaynaklarıyla Salda'nın bağlanmalarına ket vurmuştur.

Büyük oranda devlet ormanları ile kaplı alanda karaçam, ardıç, kızılçam türleri saf olarak bulunduğu gibi karışık meşcereler de bulunmaktadır. Bonitet karaçamda 4-5, kızılçamda ise 3'tür. Ayrıca Ece Köyünde (Te-

fenni) kalıntı bir sedir meşceresi mevcut olup, gen koruma ormanı olarak tescil edilmiştir. Dağın eteklerinde ağaçlandırma çalışmaları, Beyköy dolaylarında toprak muhafaza çalışması olarak yapılmıştır. Doğal ormanlarda gençleştirme çalışmaları yapılmış, ancak başarı oranı yüksek değildir. Yerleşim yerlerinden uzaklaştıkça büyük çaplı ve yaşlı ağaçlara daha sık rastlanmaktadır. Alanda bulunan dikkate değer bazı ağaçlara ilişkin tür, konum, gövde çevresi ve bazı başka bilgiler Tablo 1'de verilmiştir.

"Dağına gön (çarık), suyuna un" yetmeyen Eşeler Yaylası'ndan doğan Değirmendere, yaylanın batıya bakan yamaçlardaki dereciklerden beslenir. Aksu

Deresi ise yaylanın güneye bakan dereciklerinden beslenerek önce Ecel Deresi adıyla, sonra da Aksu Deresi adıyla Dalaman Çayına karışır. Her iki dere Dalaman Çayının doğduğu, beslendiği ilk su kaynakları arasında yer almaktadır. Aynı zamanda dört bir tarafındaki yerleşim yerlerine içme ve sulama için su veren bir özelliğine sahip nadir dağlardandır. Eşeler Dağından doğan akarsular Karamanlı, Burdur Karacal ve Gölhisar Belkaya Barajlarını besler. Bu bölgelerde birçok sulama göleti de inşa edilmiştir. Yaylada sıklıkla rastladığımız gürül gürül akan buz gibi suları olan çeşmeler sadece insanlar için değil, hayvanlar, ağaçlar ve kuşlar için can suyudur.

Tablo 1. İnceleme alanındaki bazı yaşlı ağaçlara ilişkin bilgiler.

No.	Ağaç türü	Koordinatlar	Gövde çevresi (m)	Açıklamalar
1	Karaçam	37.47818K 29.67367D	3.00	Boy = 21 m
2	Karaçam	37.46942K 29.63531D	6.60	Boy = 28 m, Güney Yaylası, ~1200 yaşında.
3	Ardıç	37.44810K 29.62828D	3.20	Çoban ağılı, koyunların konakladığı ağaç.
4	Karaçam	37.43856K 29.63110D	6.10	Anıt ağaç teklifi.
5	Karaçam	37.42032K 29.63705D	1. ağaç 3.83 2. ağaç 3.30	İki adet ağaç, keçi ağılları.
6	Karaçam	37.43549K 29.66507D	5.00	Şekil 2.
7	Karaçam	37.43373K 29.66563D	3.60	Ahtapot kök, şemsiye dal.
8	Karaçam	37.43370K 29.66569D	5.00	Mamut ağacı formu.



Şekil 2. “Bu Ağaç Biyolojik Çeşitlilik ve Ekolojik Denge İçin Doğaya Bırakılmıştır” Çiviyle çakılan bu tabelayla yaşlı ağacı korumama!

İnceleme gezimiz sırasında farklı bölgelerde karşılaştığımız tıbbi ve aromatik bitkiler, Eşeler Yaylasının aynı zamanda canlı bir aktar dükkanı olduğunu bizlere göstermiştir. Gördüğümüz, teşhis edebildiğimiz ve biraz da topladığımız bitkiler: mercan-köşk, dağ çayı, sarı kantaron, kırmızı kantaron, katırtırnağı, sumak, dağ kekiği, taş kekiği, adaçayı, çöğür armudu, dağ elmasıdır. Yaylanın bir bölgesinde orman-altı örtüsünün eğreltilerle kaplı olması da biyolojik

çeşitliliğin ne denli fazla olduğunun ve ormanın içlerinde bizleri daha hangi sürprizlerin bekleyebileceğinin kanıtıydı.

Eşeler Yaylasındaki yaşlı ormanların korunmasına yönelik önerilerimizi ortaya koymak için yaşlı ormanları o yöreden soyutlayıp ele almak yerine o yöre özelindeki sorunları ve çözüm önerilerini de belirlemek gerekir:

1- Geçmişte çevresinde yer alan verimli ovalarındaki köylerin, hatta 50 km uzağındaki köylerin bile her türlü yapacak ihtiyacının bu ormanlardan orman işletmeleri tarafından karşılanmasının yanı sıra, usulsüz yollarla bu işi meslek edinen bazı kişiler tarafından da bu yapacak ihtiyacı yine bu ormanlardan yapılan kaçak kesimlerle karşılanmış. Yöredeki yerleşim yerlerindeki çoğu evlerin inşasında kullanılan direk, mertek, duver (yapılarda kullanılan kalın ağaç), pardi (ahşap yapıların yan duvarlarına çakılan tahta) ve yakacak odun için de yasadışı kesimler yapılmıştır. Son yıllarda usulsüz kesimler azalmıştır. Kapalılık kınıldığı için orman işletmesinin de bakım amaçlı üretim miktarı azaltılmış, sadece gençleştirme amaçlı müdahaleler yapılmaktadır. Bu bölgede aynı-yaşlı orman kurulmasında ısrarcı olunmamalıdır. Doğal ormanlarda kapalılık kınıldığı ve ormana baskının çok olması nedeni ile oluşan ve büyük alanlar kaplayan yapay boşluklar, rehabilitasyon planlamasıyla doğal türler orijinde korunarak, değişik yaşlı da olsa orman kurarak doldurulmalı ve devamlılık sağlanmalıdır. Ağaçların ve alt tabakayı oluşturan

bitkilerin sahalardan uzaklaştırılmasıyla kaybedilen orman yapısı, ağaçlandırma ile geri kazanılmalı, toprağın erozyonla taşınmaya başladığı yerlerde önlemler alınmalıdır.

2- Aşırı hayvan otlatması nedeniyle de ormanlar yenilenememiş, kapalılık kınılmış ve otlatma alanlarını mera bitkisi olmayan türler işgal etmiştir. Hayvan otlatması yoğun ve denetimsiz bir şekilde devam etmektedir. Doğal olarak ağaç bulunmayan alanlarda mera ıslah çalışması yapılarak otlatma denetim altına alınmalıdır. Mera ıslah çalışmalarında hayvanlar için mutlaka doğaya uygun barınaklar (gölgelik, ağıl) yapılarak ağaç diplerinde hayvanların barınmasına engel olunmalıdır (Şekil 3). 1966 yılında meslektaşlarımız Tefenni yaylasında mera ıslah çalışması yapmış, yıllarca başarılı bir şekilde yönetmişler ve başarılı olmuşlardır (OGM,1966 ve 1966-1968).

3- Kalker ana kayanın hakim olduğu Karamanlı İlçesinde mermer ocakları, serpantinleşmiş ana kayanın hakim olduğu yerlerde krom madeni ocakları vardır. Mermer ocağı yarmaları kaya çatlak sistemini kestiği için, yeraltı suyuna sızan suyun da açığa çıkmasına, akış yönünün değişmesine, buharlaşmasına ve kaybına neden olur. Yarma kenarında veya yakınında bulunan ağaçlarda verim kaybı ve giderek kurumalar görülür. Krom madeni çıkartan ocakların da bölgeye verdiği zararlar da çok fazladır. Su kaynaklarının tam üzerinde krom madeni ocaklarının olması doğrudan suyun kirlenmesine neden olur. Maden üretimi sırasında kro-



Şekil 3. Yaşlı karaçam ağlı

mun döner değirmenlerde öğütülmesi gerekmektedir. Bu işlem sırasında ortaya çıkan toz, insanlar dâhil bütün canlılar ve yemyeşil ormanlar için zararlı ve ölümcüldür. Bu nedenle mermer ve krom maden ocaklarının izinlerinin bu bölgede tekrar gözden geçirilmeli, ormanların içinde ve bitişiğinde açık maden işletmelerine izin verilmemeli, faaliyet gösterenler de kapatılmalıdır. Yaşlı ormanların son derece hassas ekosistemler olduğu gerçeğiyle, yakınında ya da çevresinde izin verilecek maden işletmeleri için de belirli mesafe koşulu konulmalıdır.

4- Yapılacak tüm düzenlemelerde bu dağ kütlesinin tamamının içme ve sulama için su kaynağı olduğu unutulmamalıdır. Çünkü küresel ısınma ve iklim değişikliği söz konusu olunca, en büyük koruma önlemleri su kaynaklarında olmalıdır.

5- Yörede bu güne kadar geniş bir flora araştırması yapılmamış olup, Batı Akdeniz Ormanlık Araştırma Enstitüsü tarafından bir çalışma başlatılmıştır. Burası keşfedilmeyi bekleyen çok sayıda ekolojik bilgiyi taşıyan doğal bir laboratuvarıdır. Daha önceki yıllarda belirlenmiş yöre endemiği *Genista burdurensis*

ile çalışma sırasında tesadüfen sadece Dirmil yöresinde bulunduğu bilinen endemik türümüz *Ebenus reesei* türünün bu alanda da doğal olarak bulunduğu Prof. Dr. Zeki AYTAÇ tarafından belirlenmiştir. Yine Prof. Dr. AYTAÇ tarafından *Cytisopsis dorycniifolia*, *Astragalus* spp., *Orchis* spp., *Genista albida* gibi türlerin de alanda bulunduğu belirlenmiştir. Ayrıca *Lamium bilgili* Ferhat CELEP tarafından Burdur Altınyayla (Dirmil)-Muğla sınırında 07.07.2017'de (rakım 1870-2100 m) teşhis edilerek yayınlanmadan önce, Eşeler'de üyemiz Zeki DOĞMAZ tarafından (rakım 1750-1800 m) fotoğraflanmıştır. Eşeler Yaylasındaki endemik türlerin korunarak devamlılığı sağlanmalı ve araştırmacıların yararlanmasına açılmalıdır (Şekiller 4 ve 5).

6- Yöre halkı bu alanları düzensiz olarak piknik amacıyla da kullanmaktadır. Bu gereksinimi karşılamak için doğaya en az zarar verecek şekilde projeler uygulanmalıdır. Yaylada doğa yürüyüşü etkinlikleri gerçekleştirilmelidir. Özellikle Akkaya



Şekil 4. Eşeler Yaylası endemiklerinden *Lamium bilgili*
(Foto.: Zeki DOĞMAZ)



Şekil 5. Eşeler Yaylası florasına ait bazı türler. (Foto.: Zeki DOĞMAZ)

Doruğuna ulaşmış, oradan güneşin doğuşunu ve Salda Gölü'nün izlenebildiği görsel güzellik fonksiyonlarını dikkate alarak bu ormanlar bir bütün olarak bu fonksiyonlara göre planlanmalıdır.

Amenajman planları yapılırken serpantinleşmiş ana kaya üzerinde güç koşullarda oluşmuş ve binlerce yıldır doğanın değişen çevre koşullarından süzülerek gelmiş bu doğa harikaları olan doğal yaşlı ormanların varlığı da kesinlikle göz önünde bulundurulmalıdır. Amenajman Planlarında V, VI ve VI+ yaş sınıfları içinde görülen bütün ormanlar, kalın çap ile olgunluk yaşına gelmiş ve normal kapalılığa sahip tüm meşcereler 'Doğal Yaşlı Ormanlar' olarak yönetilmeli, tıraşlama veya seçme kesimlerine konu olmamalıdır (Kurdoğlu, 2020). Sahip oldukları zengin biyolojik çeşitlilik ve Eşeler Yaylasındaki ormanlara özgü canlı türlerini içermeleri nedeniyle buradaki doğal yaşlı ormanlar koruma değeri yüksek, ormanın sunduğu ekosistem hizmetleri-

nin en yüksek seviyede sağlandığı alanlardır. Ayrıca buradaki yaşlı ağaçlar doğal peyzaj için de eşsiz manzara güzelliği yaratırlar, estetik ve görsel değerleri çok yüksektir.

Öte yandan bu ormanların ekolojik önemi konusunda kamuoyunun bilgilendirilmesine gereksinim vardır. Bu konuda toplumsal farkındalığı artırmak ve yapılacak haritalama çalışmalarlarıyla bölge insanının ve tüm toplumun bu yöredeki doğal yaşlı ormanları bilmeleri ve bunlara sahip çıkmalarını sağlamak amacıyla bu inceleme gezimizi TOD Denizli Temsilciliği ile TOD Batı Akdeniz Şubesi ile birlikte gerçekleştirdik.

Bugün dünyanın neresinde olursa olsun, yaşlı ağaçlar, insanlığın ortak mirası sayılan binlerce yıllık birikim, aynı zamanda yeryüzünün canlı hafızalarıdır. ÖLÜMSÜZ bir güç gibi YAŞAMı sembolize eden, hiç bir karşılık beklemeyen Eşeler'in canlı hafızaları olan yaşlı ağaçları Doğa Ana'nın kucığına bırakıp ayrıl-

dık. Bizim hafızalarımızda ise bu yaşlı ağaçlardan iki sözcük kaldı:

HAYRANLIK ve GURUR...

NOT: Yeşilova'ya gelmişken; zamanın sessiz tanıkları yaşlı ağaçları inceleme gezimizin sonunda, zamanın yazılı tanıklarından biri olan "Eşelerin Çocuğu", bozkırı yeşerten Fakir BAYKURT'un köyü Akçaköy'e gidip, yaşadığı yerleri görmek, BAYKURT'un annesinin adı verilmiş Elif Ana Kütüphanesi'ni ziyaret etmek bizler için çok anlamlıydı.

Kaynaklar

Buzzati, D (2019): Yaşlı Ormanın Gizi. TİMAŞ Yayınları.

Kurdoğlu, O (2020): Orman ve Biyolojik Çeşitlilik. Doğa Koruma Merkezi, Ankara.

OGM Burdur Toprak Muhafaza ve Mer'a Islahı Tatbikat Grup Müdürlüğü (1968): Tefenni Oluklu Yayıladaki Tohum Tarlası Raporu.

OGM Burdur Toprak Muhafaza ve Mer'a Islahı Tatbikat Grup Müdürlüğü (1966-1968): Tefenni Mer'a Islah Sahası Detaylı Tatbikat Projesi.

FİDAN DİKİM ETKİNLİĞİ

Vural AKTAŞ - TOD Giresun - Ordu Temsilcisi, aktasvural@hotmail.com

Doğa-çevre ve orman sevgisini geleceğimiz olan çocuklarımıza aşılamak, bu konuda geleceğin kamuoyunu oluşturmak ve Derneğimizi tanıtmak amacıyla Perşembe ilçesi Atatürk İlköğretim Okulu'nda 27/10/2021 tarihinde düzenlediğimiz etkinlikte çocuklarımıza ağaç ve orman sevgisini aşılayıp, Ordu Orman Fidanlık Müdürlüğünden temin ettiğimiz, fidanların dağıtımını yapılmıştır.

Bir süre önce Atatürk ilköğretim Okulu 1-C sınıfı öğretmeni Ayşegül ODABAŞI'nın okulun ilk açıldığı gün öğrencilerine kendi imkanlarıyla temin ettiği fidanları diktirerek, orman ve ağaç sevgisini aşıladığı, Okul Müdürü Sayın Murat BAHTİYAR'ın da bu çalışmayı teşvik ederek desteklediğini öğrendik. Derneğimizin amaçlarına uygun olarak böyle bir çalışmayı onurlandırmak ve okulun eğitim ve öğretimine katkı sağlamak

amacıyla Derneğimizce oluşturulan 5800 TL kaynağın ilave olarak, mahalinde temin edilen 1000 TL ek kaynaktan sağlanarak 6800 TL ek fon ile okulun kırtasiye, dolap ve eğitim öğretim için gerekli, zeka oyunları seti temin edilerek okul idaresine teslim edilmiştir. Ayrıca etkinlik kapsamında okul bahçesinde pandemi koşulları dikkate alınarak küçük bir program gerçekleştirilmiştir.



CUMHURİYETİN 98. YILI TOD İZMİR TEMSİLCİLİĞİNDE COŞKUyla KUTLANDI

İzmir'de Türkiye Ormancılar Derneği üyeleri tarafından geleneksel olarak yemekli ve müzikli bir organizasyonla kutlanan ancak COVID-19 salgını nedeniyle zorunlu olarak ara verilen 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı kutlamalarına bu yıl kaldığı yerden devam edilmiştir. Bu yılki kutlamanın Derneğimiz tarafından satın alınan temsilcilik merkezinde yapılması Cumhuriyetin 98. Yılı kutlamanın ayrı bir anlam kazandırmıştır. Gazi Mustafa Kemal Atatürk ve Cumhuriyet değerlerine sahip çıkan üyelerimiz tarafından Cumhuriyet Bayramı sevinç ve coşku ile kutlanmıştır. YAŞASIN CUMHURİYET!



1960-1962 GİRİŞLİLERİN DÖNEM TOPLANTISI

Özgen DEMİREL - Orman Yüksek Mühendisi, ozgendmrl@mynet.com

İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi 1960-1962 Girişlilerin geleneksel 27. yıllık toplantısı 19-24 Ekim 2021 tarihlerinde devre arkadaşlarımız, yakın dostlarımız ile Kemer-Beldibi'nde orman ve denizin birleştiği geniş bir alanda konuşlanmış ultra lüks otelde yapıldı.

Pandemi nedeniyle iki yıldır yapamadığımız toplantımızı, sonunda arkadaşlarımız ile gerçekleştirdik. Otel pandemi koşullarına karşı üst düzey koruma tedbirlerini almıştı. 450 oda kapasiteli otel dolu idi. Yalnız bizim grup yerli idi. Bir haftalık konaklamamızda, havaların yazgünü sıcaklığında olması, denize sıfır olan bu yerde hergün denize girme imkanı bulduk. Otelin sunduğu imkanlar ve her zaman verilen aktivitelerden de faydalandık, zamanın nasıl geçtiğini anlayamadık.

Arkadaşlarımızın istekleri olan, Kemer-Faselis antik kenti Olimpos, Çıralı gezisini de yaptık. Birlikte bulunduğumuz turizm rehberi arkadaşımız Süleyman DİNGİL bize eşlik etmiştir.

Akşamları bir araya gelerek yaptığımız sohbetlerde geçen senelerimizin anılarını tazeledik.

Her zaman dediğim gibi, sağlığımız yerinde olduğu müddetçe yaşlansak da birlikte olmanın tadı ve huzurunu hep beraber devam ettirelim ve yaşatalım. Kardeşlerimiz bizim için bulunmaz değerlerdir.

Sağlıklı, mutlu yeni yıllarda buluşmak dileklerimizle.



MERSİN ORMAN BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ'NDE YAPILAN ARDIÇ KESİMLERİ HAKKINDA BASIN AÇIKLAMASI

TÜRKİYE ORMANCILAR DERNEĞİ

Derneğimiz Bilim Kurulu üyeleri tarafından Mersin Orman Bölge Müdürlüğü, Erdemli Orman İşletme Müdürlüğü, Güzeloluk İşletme Şefliği tarafından gerçekleştirilen ve kamuoyunda itirazlara neden olan ardıç sahalarında yapılan kesimlerle ilgili bir arazi incelemesi gerçekleştirilmiştir. İncelemeye konu sahada Mersin Orman Bölge Müdürlüğü'nce yapılan bir gerekçe raporu ile sıklık çağına gelmiş sedir bireyleri üzerinde baskı yapan ardıçların kesilmesi ve sedir üzerinde baskı kurmayan ağaçların ise korunarak sahada bırakılması önerilmiştir. Bu rapor doğrultusunda, genel olarak, Toros sedirine baskı kuran ardıç bireylerinin sahadan çıkarıldığı anlaşılmıştır. Ancak, yer yer ardıç ağaçlarının tamamının ortamdan uzaklaştırıldığı, bir arada bulunan ağaçların (3-4 ağaç gibi) tamamının uzaklaştırılması sonucunda da boşlukların oluştuğu gözlemlenmiştir.

Arazi incelenmesinde, kesime konu sahalarda üstte yaklaşık 0,1-0,2 kapalılıkta ardıçların (*Juniperus excelsa*-Boz ardıç), altta ise sıklık çağına ulaşmış Toros sedirinin (*Cedrus libani*-Toros sediri) yer aldığı bir yapının bulunduğu görülmüştür. Ardıç bireylerinin boyları değişiklik göstermekle birlikte 10-12 m'ye ulaşmakta, çap itibarıyla değişik çap basamaklarında yer almaktadır. Anıtsal nitelikte (yaşlı ve geniş çaplı) ardıç bireylerine de rastlanabilmektedir. Sıklık çağına ulaşan Toros sediri bireylerinin

büyüme enerjilerinin oldukça yüksek olduğu, sivri ve dar tepe yapma eğilimi olduğu ve yer yer ardıç bireylerine yakın boylara (7-8 m) ulaştıkları, hatta çok az da olsa ardıç bireylerini geçtiği gözlenmiştir.

Yaşlı ardıç sahaları yaratmış oldukları ekolojik ve biyolojik çeşitlilik ve zenginlik ile önemli ekosistem hizmetlerine sahiptirler. Ardıçlar yetiştirme ortamı istekleri açısından oldukça kanaatkâr olup, kuru ve fakir topraklar ile kayalık yetiştirme ortamlarında kolaylıkla varlıklarına devam edebilmektedirler. Bu özellikleriyle toprak muhafazası ve stabilizasyonuna önemli katkılar sağlamaktadır. Nitekim Orta Asya, Batı ve Doğu Avrupa ile Amerika Birleşik Devletlerindeki benzer ardıç sahalarının yönetim yaklaşımları incelendiğinde, söz konusu sahaların çoğunlukla doğa koruma kapsamında olduğu ya da doğa korumaya yönelik önerilere tabi olduğu görülmektedir.

Söz konusu sahalar gerçekten de sedirin potansiyel yetiştirme sahaları olup, var olan sıklıkların gelişimleri de oldukça dikkat çekicidir. Bu kapsamda ardıçlara müdahalede bulunmak bir işlem olabilir. Ancak çalışmaya konu sahalarda önümüzdeki dönemlerde ardıçların karışıkda kalabilmesi için sedir aleyhine müdahalenin de gündeme gelebileceği görülmektedir. Dolayısıyla, sahada hiçbir müdahale yapılmasa bile yakın gelecekte sedir egemen ardıç ormanlarının oluşacağı görülebilmektedir.

Bahse konu ardıç kesimleriyle ilgili olarak, kesilen ağaçların önemli bir bölümünün, Karaman'daki bir biyokütle santrale satıldığına ve bu santralin deposunda stoklandığına dair yöre halkının şikâyetlerinin de bulunduğu bilinmektedir. Bu kapsamda, ardıç odununun biyokütle santrallerinde kullanımı, 5346 sayılı "Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Elektrik Enerjisi Üretimi Amaçlı Kullanımına İlişkin Kanun'un 3. Maddesine" göre yasal değildir. Çünkü ardıç ağaçları "endüstriyel odun" da verilebilmektedir.

İncelemeye konu bölgede yer yer anıtsal nitelikte ağaçlar bulunduğu, ardıç ormanlarının sahip olduğu birçok biyolojik ve ekolojik zenginlik nedeniyle çok sayıda ekosistem hizmetini yerine getirdiği ve tüm dünyada ardıç alanlarının doğa koruma kapsamında değerlendirildiği dikkate alınarak, mevcut orman kuruluşlarının korunması ve sedirin desteklenmesine yönelik olarak yapıldığı belirtilen yaşlı ardıç kesimlerinin bundan sonra devam ettirilmemesi uygun olacaktır. Böylece uygulamanın yapıldığı alanlara yakın yerlerde halen var olan sedir+ardıç karışık ormanlarının uygulama yapılan alanda da kurulması sağlanmış olacaktır. Bu kapsamda, biyokütle santrallerinde endüstriyel odun kullanımının önünü açacak düzenleme ve uygulamalardan kaçınılması gerekmektedir.

KAMUOYUNA SAYGI İLE
DUYURULUR. 21.12.2021

6831 SAYILI ORMAN KANUNU'NUN 17/3 VE 18'İNCİ MADDELERİNİN UYGULANMASI İLE İLİŞKİLİ YÖNETMELİKLER HAKKINDA BASIN AÇIKLAMASI

TÜRKİYE ORMANCILAR DERNEĞİ

Anayasamıza göre ormanlarımız kamu yararı dışında irtifak hakkına konu edilemez. Ancak zorunluluk olması ve kamu yararı bulunması halinde, ormanlardan ormancılık dışı uygulamalara izinler verilebilmektedir. Orman Kanunu'nda bunlardan maden izinleri 16'ncı maddede; enerji, ulaşım, baraj, gölet, sağlık, eğitim gibi konularda verilecek izinler 17'nci maddenin 3'üncü fıkrasında; arkeolojik kazı, balıkçılık ve odun dışı orman ürünleri ile ilgili verilecek izinler 18'inci maddede yer almaktadır. 30 Kasım 2021 tarihli ve 31675 sayılı Resmi Gazete'de biri 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 17'nci maddesinin 3'üncü fıkrasının uygulanması ile ilgili; diğeri aynı Kanunun 18'inci maddesinin uygulanması ile ilgili iki farklı yönetmelik yayımlanmıştır.

Bu yönetmelikler, temelde 2014 yılında tek bir yönetmelik şeklinde yürürlüğe giren (18.4.2014 tarihli ve 28976 sayılı Resmi Gazete) "Orman Kanunu'nun 17/3 ve 18'inci Maddelerinin Uygulama Yönetmeliğinin" iki ayrı yönetmelik haline getirilmiş halidir. Bundan önceki süreçte, belli çevrelerin istekleri doğrultusunda, Orman Kanunu'nun ilgili maddeleri sık sık değiştirildiği için 2014 yılında yayımlanan yönetmelik de zaman içinde defalarca değiştirilmek zorunda kalmıştır.

Kamuoyunda, özellikle basın-yayın organlarında yaygın şekilde

dile getirilen ve orman alanlarının ormancılık dışı amaçlara tahsisini düzenleyen bu yönetmeliklerin, sanki daha önce hiç yokmuş gibi algılanmasına yol açan haberler tam olarak doğruyu yansıtmamaktadır. Örneğin **sadece 2012-2020 yılları arasında Orman Kanunu'nun 17/3. maddesi kapsamında 27.405 adet tesis için 255.000 hektar orman alanı üzerinde izin verilmiştir.** Aynı dönemde kamuoyunda tepki çeken **madencilik izinleri 127.000 hektar olarak gerçekleşmiştir.**

Ormanlardaki bu yıkım yeni başlamamıştır. Bu yıkım 1980'lerden beri sürmektedir. Ancak son yıllarda hız kazanmıştır. Sık sık değiştirilen bu kanun ve yönetmeliklerle, ormanlardan ormancılık dışı yararlanmalara yeni boyutlar eklenmekte, ormanlarımız paramparça edilmektedir. **Bu tür izinlerle, Orman Genel Müdürlüğü verilerine göre; sadece 2008 ile 2019 yılları arasındaki 11 yıllık sürede; ormanlarımızdaki 10 hektardan küçük orman parçalarının sayısı rekor bir orana yüzde 118 artarak 55.484'ten 120.789'a çıkmıştır.** Yani bu tür izinler ormanlarımızı hızla paramparça hale getirmekte ve ülkemizdeki ormansızlaşmayı hızlandırmaktadır.

Bu tür yönetmelikler, her türlü yorumlamaya açık düzenlemelerdir. Bu yüzden bu kadar kısa süre içinde bu yönetmeliklerin

ormanlarımızdan ne götürdüğünü ortaya koymak çok zordur. Bu bulgular zaman içinde ormancılık hukuku uzmanları tarafından ortaya çıkarılacaktır. Fakat bu yeni yönetmeliklerde göze çarpan bazı noktalara değinmekte fayda vardır.

2014 yılında yayımlanan ve 30 Kasım 2021 tarihinde yürürlükten kaldırılan yönetmelik, günümüze kadar çeşitli değişikliklere uğramıştı. Örneğin daha önce Orman Kanunu'nun 17'nci maddesince izin verilmeyen "dini eğitim tesisine bağlı uygulama maksatlı ibadethane tesisi" ile "yeraltı depolama tesisleri", 2017 yılında yapılan yönetmelik değişikliği ile artık ormanlarda kurulabilir hale getirilmişti.

Yeni yapılan değişikliklerle de Orman Kanunu'nun 17'nci maddesi kapsamında "azot, argon ve oksijen gazlarının kullanıldığı hava ayrıştırma tesisleri", "aile sağlığı merkezi", "adli hizmet tesisleri", "ceza infaz kurumu tesisleri" ve "konaklamalı spor tesislerinin" ormanlarda inşa edilmesinin önü açılmıştır. Aslında daha önceki yönetmelikte "sağlık ocağı" olarak yer alan "aile sağlığı merkezinin" yönetmeliğe yeni eklendiği söylenemez, fakat hava ayrıştırma tesisleri, adalet sarayları ve cezaevlerinin de ormanlarda inşa edilmesinin önü açıldığı söylenebilir. Yeni Yönetmelik'te yapılan düzenlemelerle, verilen izin be-



delleri de düşürülmüştür. Kamu özel iş birliği modeli çerçevesinde yüklenicilere belli güvenceler verilerek yapılacak tesisler için ormanlarımız adeta arsa ofisi haline getirilmiştir.

Orman Kanunu'nun 18'inci maddesiyle ilgili çıkarılan yeni uygulama yönetmeliğinin 4'üncü maddesinde daha önce verilen izinlere ek olarak; "tarihi eserlerin restorasyonu ve korunması için gerekli tesislere ve giriş-çıkış kontrol noktası, tanıtım ofisi ve ziyaretçilerin zaruri ihtiyaçlarının sağlanması için gerekli geçici tesislere izin verilebilecek. Ayrıca daha önceki yönetmelikte ancak devlet ormanlarına dört (4) km ilerisinde kurulmasına izin verilen odun kömürü tesislerine artık devlet ormanlarında izin verilebilecek. Bununla kalmayıp; "terebentin, kataran, sakız gibi işletilmesinde ağaç kullanılan ocakların açılmasına", yeraltında depolama alanı kurulmasına, bozuk orman alanlarında orman bitkisi fidanlıkları kurulmasına, mantar ve tıbbi aromatik bitki yetiştiriciliğine ve bunlarla ilgili zorunlu alt yapı tesislerinin orman ekosistemleri içinde kurulmasına Orman Genel Müdürlüğüne izin verilebilecektir.

Sadece 2010-2020 yılları arasında Orman Kanunu'ndaki ormanlarda yapılmasına izin verilen iş ve işlemlerle ilgili maddelerde on bir (11) kez değişiklik yapılmıştır. 12'inci değişiklik teklifi de 16 Kasım 2021 tarihinde TBMM Başkanlığına sunulmuştur. Bu değişiklik kabul edilirse; orman alanlarında orman içi su kaynakları kullanılarak balıkçılık tesisleri kurmak da mümkün olacak, ayrıca balıkçılıkla birlikte midye ve istiridye yetiştiriciliği de bu kapsama alınacaktır. Böylece henüz yayımlanan 18'inci madde ile ilgili yönetmeliğin kısa süre

içinde yeniden değiştirilmesi gereği ortaya çıkacaktır. Oysa hem Orman Kanunu'nda hem de ilgili yönetmeliklerde yapılan bu tür değişiklikler, daha önce de değinilen Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 169'uncu maddesindeki **"Devlet ormanları ... kamu yararını dışında irtifak hakkına konu olamaz... Ormanlara zarar verebilecek hiçbir faaliyet ve eyleme müsaade edilemez."** hükümlerine açıkça aykırıdır.

Anayasa'nın, Devlet ormanlarında, gerçek ve tüzel kişilere irtifak hakkı tesis edilebilmesi için öngördüğü kamu yararı; yerine getirilmek istenen kamu hizmetinin üstün bir kamu yararına dayanmasını ve bunun yerine getirilebilmesi için de Devlet ormanlarına ait alanların kullanılması zorunlu bulunmasını gerekli kılmaktadır. Ancak, bu durumda kamu yararının varlığından söz edilerek Devlet ormanlarında irtifak hakkı tesis edilebilecektir. Böylece, her kamu yararı üstün bir kamu yararı olarak kabul edilemeyecek ve üstün kamu yararı taşıdığı kabul edilen hizmetin, orman ekosistemi dışında gerçekleştirilmesinin imkânsız olması da mutlak surette aranması gerekmektedir.

Özetle, söz konusu yönetmelikler ormancılık açısından yeni sayılmamakla birlikte, ülke ormanlarına en çok zarar veren etkenlerden birinin kapsamını yeniden gözler önüne sermek açısından anlamlı olmuştur. Derneğimiz geçmişten beri, ormanların doğa koruma önceliği ile halkın ortak ve üstün yararı yerine yalnızca belirli kesimlerin ekonomik çıkarlarına hizmet edecek şekilde yönetilmesine ve ormanları yok edecek şekilde sürekli mevzuat değişikliği yapılmasına karşıdır.

Ayrıca, Türkiye'nin de onayladığı 2015 Paris Anlaşması, küresel ortalama yüzey sıcaklığındaki artışı 2 derece ile sınırlandırmayı, mümkünse 1,5 derecenin altında tutmayı hedeflemektedir. Birleşmiş Milletler (BM) İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi 26. Taraflar Konferansı'nda (COP26), 100'den fazla ülke ve dünya ormanlarının %85'inden fazlasını temsil eden liderler, 2030 yılına kadar ormansızlaşma ve arazi bozulmasını durdurmayı ve tersine çevirmeyi taahhüt eden Küresel Orman Finansmanı Taahhüdü'nü imzalamıştır. Bu tarihi taahhüt, ormansızlaşmanın yıkıcı etkilerinin sona ermesine yardımcı olacak ve dünya ormanlarının çoğunun koruyucusu olan gelişmekte olan ülkeleri ve yerli toplulukları destekleyecektir. Yapılan bu düzenlemelerin ülkemizin de taraf olduğu bu taahhüde açıkça aykırı olduğu görülmektedir.

Bugüne kadar ormanlarımızdan 748.000 hektar orman alanı bu tür kullanımlara tahsis edilmiştir. Kâğıt üzerinde orman olarak görünen **bu alanlar fiilen orman niteliğini yitirdiği gibi ekosistem parçalanması yoluyla, civarlarındaki orman alanlarının bütünlüğünü ve ekolojik sürdürülebilirliğini de tehlikeye atmaktadır.** Tüm bu nedenlerle orman alanları, **"ormanın orman olarak korunmasından daha üstün kamu yararı üreten iş ve işlemlere, ancak mutlak zorunluluk bulunması, yani o iş ya da işlemin başka bir yerde yapılmasının mümkün olmadığı koşullarda"** ormancılık dışı uygulamalara tahsis edilebilmeli, bunu sağlamak için de Anayasa'nın 169'uncu maddesinden başlamak üzere 6831 sayılı Orman Kanunu ve ilgili yönetmeliklerde değişiklikler yapılmalıdır.

KAMUOYUNA SAYGI İLE
DUYURULUR. 02.12.2021

6831 SAYILI ORMAN YASASININ 17. ve 18. MADDE UYGULAMA YÖNETMELİKLERİNDE YAPILAN SON DEĞİŞİKLİKLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Doç. Dr. Ufuk COŞGUN - Karabük Üni. Orman Fak. Orman Mühendisliği Bölümü, ufukcosgun@karabuk.edu.tr

1- Giriş

Orman Yasası'nın 17. ve 18. maddeleri orman alanlarından ormancılık dışı yararlanmaları düzenlemektedir. Yani orman alanlarına yönelik verilecek izin konularını kapsamaktadır. Bu konuyu değerlendirmeden önce Anayasa'nın 169. maddesinin dikkatlice irdelenmesi gereklidir. Çünkü Anayasa'nın bu maddesinin bilinmesi ve yorumlanmasında bazı hatalar yapılabilmektedir. Dahası madde yeterince ve yaygın bir şekilde bilinmediği için çok çeşitli yorumlar nedeniyle de farklı algılar ve yönlendirmelerle karşılaşılmaktadır. Orman alanlarından verilecek izinler konusu kapsamında Anayasanın 169. maddesi daha sonra çeşitli ilişkilendirmelerle yararlanılmak üzere aşağıda sunulmuştur.

Anayasamızın **“Ormanların korunması ve geliştirilmesi”** başlığı altındaki 169. maddesi; **“Devlet, ormanların korunması ve sahalarının genişletilmesi için gerekli kanunları koyar ve tedbirleri alır. Yanan ormanların yerinde yeni orman yetiştirilir, bu yerlerde başka çeşit tarım ve hayvancılık yapılamaz. Bütün ormanların gözetimi Devlete aittir.**

Devlet ormanlarının mülkiyeti devrolunamaz. Devlet ormanları kanuna göre, Devletçe yönetilir ve işletilir. **Bu ormanlar za-**

manaşımı ile mülk edinilemez ve kamu yararı dışında irtifak hakkına konu olamaz.

Ormanlara zarar verebilecek hiçbir faaliyet ve eyleme müsaade edilemez. Ormanların tahrip edilmesine yol açan siyasi propaganda yapılamaz; münhasıran orman suçları için genel ve özel af çıkarılamaz. Ormanları yakmak, ormanı yok etmek veya daraltmak amacıyla işlenen suçlar genel ve özel af kapsamına alınmaz.

Orman olarak muhafazasında bilim ve fen bakımından hiçbir yarar görülmeyen, aksine tarım alanlarına dönüştürülmesinde kesin yarar olduğu tespit edilen yerler ile 31/12/1981 tarihinden önce bilim ve fen bakımından orman niteliğini tam olarak kaybetmiş olan tarla, bağ, meyvelik, zeytinlik gibi çeşitli tarım alanlarında veya hayvancılıkta kullanılmasında yarar olduğu tespit edilen araziler, şehir, kasaba ve köy yapılarının toplu olarak bulunduğu yerler dışında, orman sınırlarında daraltma yapılamaz.”

şeklindedir. Anayasa maddesinin altı çizili bölümleri yeni yönetmeliğin çeliştiği noktalar olması nedeniyle dikkat çekilmek üzere vurgulanmıştır.

Diğer yandan, kamu yararı, üstün kamu yararı ve ormancılıkta kamu yararı gibi kavramlar üzerine çeşitli bilimsel çalışmalar

bulunmaktadır (Doğanay, 1974; Keleş, 1975; Akıllıoğlu, 1988; Aydın, 1998; Geray, 1999; Saraç, 2002; Tolunay ve Korkmaz, 2004; Coşkun, 2008/a; Coşkun, 2008/b; Coşkun, 2009; Gençay, 2010; Güloğlu, 2015). Bu çalışmalarda konu hukuksal boyutlarıyla ve bazı örnek olaylara da değinilerek ortaya konulmaktadır. Ormancılıkla ilgili izinler konusunda Anayasal, yasal iptaller, Danıştay ve Yargıtay iptal kararları da yine bu çalışmalar kapsamında irdelenmektedir. Orman alanlarına yönelik yararlanmalar söz konusu olduğunda sığınılan önemli konulardan birisi olan kamu yararının da dikkatlice irdelenmesi gerekmektedir.

2- Anayasaya Aykırılık

18.04.2014 tarih ve 28976 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiş olan **“Orman Kanunu’nun 17/3 ve 18’inci Maddelerinin Uygulama Yönetmeliği”** tek bir yönetmelik olarak 6831 sayılı Orman Yasası’nın 17. madde 3. fıkrası ile 18. maddesinin uygulanmasını düzenlemekteyken 30 Kasım 2021 tarih ve 31675 sayılı Resmî Gazetede **“Orman Kanunu’nun 17’nci Maddesinin Üçüncü Fıkrasının Uygulanması Hakkında Yönetmelik”** ile **“Orman Kanunu’nun 18’inci Maddesinin Uygulanması Hakkında Yönetmelik”** iki ayrı yönetmelik yayımlanarak



ayrı ayrı yönetmelikler halinde getirilmiştir.

2.1. Orman Kanunu'nun 17'nci Maddesinin Üçüncü Fıkrasının Uygulanması Hakkındaki Yönetmelik'teki Aykırılıklar

Yönetmeliğin 4. Maddesi 1. Fıkrasında yer alan **“Ormanlık alanlarda kamu yararı ve zaruret bulunması halinde;”** ifadesinden sonra izin verilebilecek durumlar sıralanmaktadır. Bu haliyle de Anayasanın 169. maddede 2. fıkrasında yer alan **“ormanlar ... kamu yararı dışında irtifak hakkına konu olamaz.”** ifadesiyle çelişmeyi ortadan kaldırmıştır. Ancak, yönetmelik madde 4'ün 1'inci fıkrasındaki **“Ormanlık alanlarda kamu yararı ve zaruret bulunması halinde...”** ifadesinden ne anlaşılması gerektiği önemlidir. Kamu yararına olmayan hiçbir kamu hizmeti yoktur. Kamu hizmetinin özü kamu yararına yapılmasıdır. Hastane yapımından, karayolu yapımına, üniversite yapımından baraj yapımına, dinlenme tesisi yapımından hava alanı yapımına kadar her kamu hizmetinde kamu yararı olduğunda kuşku yoktur. **İzne konu tesislerin yapılacağı başkaca bir alan olmaması nedeniyle söz konusu tesis veya işletmelerin orman alanlarında yapılmasında gereklilik/zorundalık yani, zarurilik olup olmadığı, orman alanlarında yapılması zaruri tesis veya işletme olması koşulunun aranması gerekmektedir.** Bu durum özellikle de her izin için ayrı olacak şekilde dikkate alınmalıdır. Yine izne konu kamu hizmetinin ormana zarar verip vermeyeceği de her olayda ayrı değerlendirilmelidir.

İzin için başvurulacak her olayda; ormanlık alanda verilecek olan izne konu edilen kamu yararı ve zarurilik ile orman alanlarının korunmasının sağlanmasında ki kamu yararının karşılaştırılmasının yapılması zorunluluğu; Anayasa'nın 169. maddesi 3. fıkrasında yer alan **“Ormanlara zarar verebilecek hiçbir faaliyet ve eyleme müsaade edilemez.”** hükmünden kaynaklanmaktadır. Bu hüküm uyarınca da her izne konu için ayrı değerlendirme yapılması gerekmektedir. Anayasa'nın 169. maddesiyle **“ormanların özel olarak korunduğu”** dikkate alındığında yönetmeliğin bu maddesinde vurgulanan **“kamu yararı ve zarurilik”** anlayışının nasıl bir kapsam içerdiği de yasayla ortaya konulması gereken bir konudur.

Eski yönetmeliğin 24. maddesi ve yeni yönetmeliğin 23. maddesindeki **“Kamu yararı ve zaruret halinin tespiti”** başlığı altındaki yaklaşımla böyle bir düzenlemeye yer verilmeye çalışılmış olsa da buradaki karar yine uygulamada idareye bırakılmıştır. **“Kamu yararı ve zarurilik”** anlayışının içeriğinin ve kapsamının yasayla tespit edilmeden bu konudaki değerlendirme, karar ve çözümlemelerin idare tarafından gerçekleştirilmesi yaklaşımı **“yasama yetkisinin devredilmezliği ilkesi”** açısından Anayasa'nın 7. maddesine aykırılık içermektedir (Anonim, 1982). Diğer yandan; yönetmelik hükmü bu haliyle **“kamu yararı ve zarurilik”** adına kamu yararına olmayacak sonuçlar yaratabilecek, bir tabiat varlığı olan **“ormanların korunama-**

masına” sebep olabileceğinden Anayasa'nın 63. maddesine de aykırılık içermektedir.

Yönetmeliğin 23. maddesi 2. fıkrası daha da içler acısı bir durumu içermektedir. 23. Madde ile **“(2) Ormanlık alanlarda izin verilmesinde kamu yararı ve zaruret bulunması halinde heyet tarafından öncelikle bozuk orman alanlarından uygun yerler araştırılır, bozuk alan bulunmadığının tespit edilmesi halinde diğer alanlarda da izin verilebilir.”** hükmünü getirmektedir.

Yeni yönetmelikteki Madde 23'ün 2. fıkrası ile de **“... bozuk orman alanı bulunmaması...”** durumunda **“... diğer alanlarda da izin verilebilir”** anlayışı orman alanlarının tamamen izne konu tesisler için yararlanılmasını, yani bozuk olmayan orman alanlarının da izne konu edilebileceğini göstermektedir. Dolayısıyla bazı kişi, kurum veya kuruluşlar orman alanlarına ilişkin olarak; neyi nasıl isterlerse onu elde edebileceklerdir. **“Beğen beğendiğini al, dükkân senin...”** anlayışı hâkim kılınmaktadır. Bu nedenle de yönetmeliğin 23. maddesi Anayasa'nın 169 maddesinin üç fıkrasıyla da açıkça aykırılık içermektedir. İzin verilecek faaliyetler Bakanlıkça belirlenecek ve bu belirlenen faaliyetlerde kamu yararı ve zaruriyetlik durumu da yine Bakanlıkça kararlaştırılacaktır anlayışı **“yasama yetkisinin devredilmezliği ilkesi”** yönünden Anayasa'nın 7. maddesine de ayrıca aykırılık içermektedir.

2.2. Orman Kanunu'nun 18'inci Maddesinin Uygulanması Hakkında Yönetmelik'teki Aykırılıklar

Yeni yönetmeliğin izinleri düzenleyen **“İzin Verilecek Yerler ve Uygulamalar”** başlığı altındaki 4. maddesi 1. fıkrasındaki izne konu uygulamalarda **“kamu yararı”** yaklaşımı göz ardı edilmiştir. Orman Kanunu'nun 17'nci Maddesinin Üçüncü Fıkrasının Uygulanması Hakkında Yönetmelik kapsamındaki gibi **“Ormanlık alanlarda kamu yararı ve zaruret bulunması”** şeklinde bir yaklaşım getirmemektedir. Oysa bu madde kapsamında verilecek izinler, orman alanlarından ormancılık amaçları dışında yararlanmaları da kapsamaktadır. Yönetmeliğin 4. maddesi 1. fıkrasındaki ilk ifadeler devlet ormanlarında kamu yararı niteliğindeki uygulamalara yönelik olarak algılanabilecek yaklaşımlar olarak algılanabilir. Örneğin; **“arkeolojik kazı ve restorasyon yapılmasına ve bu alanların kullanımına, tarihi eserlerin restorasyonu ve korunması için gerekli tesislere ve giriş-çıkış kontrol noktası, tanıtım ofisi ve ziyaretçilerin zaruri ihtiyaçlarının sağlanması için gerekli geçici tesislere,”** izin verilmesi gibi. Bunu yanı sıra; **“odun kömürü, terebentin, katran, sakız gibi işletilmesinde ağaç kullanılan ocakların açılmasına, göl, baraj ve deniz yüzeyinde yapılan balık üretimi için karada yapılması mecburi tesislere ve yeraltında depolama alanı kurulmasına;...”** ifadeleriyle izin konusunun genişletilerek orman alanları için kamu yararı anlayışının sağlanamayacağı

bir durum ortaya çıkarılmıştır. Böylece de **kamu yararı kapsamı** dışına çıkmıştır. Yönetmeliğin 4. madde 1. fıkrasındaki belirtilen bu yeni açılımlar; Anayasa'nın 169. maddesinin 2. fıkrasındaki **“ormanlar... kamu yararı dışında irtifak hakkına konu olamaz.”** hükmüne tamamiyle aykındır.

18'inci Maddenin Uygulanması Hakkındaki yeni yönetmeliğin 4. madde 1. fıkrası ile **“Devlet ormanlarında; arkeolojik kazı ve restorasyon yapılmasına ve bu alanların kullanımına, tarihi eserlerin restorasyonu ve korunması için gerekli tesislere ve giriş-çıkış kontrol noktası, tanıtım ofisi ve ziyaretçilerin zaruri ihtiyaçlarının sağlanması için gerekli geçici tesislere, odun kömürü, terebentin, katran, sakız gibi işletilmesinde ağaç kullanılan ocakların açılmasına, göl, baraj ve deniz yüzeyinde yapılan balık üretimi için karada yapılması mecburi tesislere ve yeraltında depolama alanı kurulmasına;...”** izin verilmektedir. Eski yönetmelikte orman alanlarındaki; **“tarihi alanlara yönelik kazı yapılması”, “balık üretim tesisleri”, “odun kömürü gibi işletilmesinde ağaç kullanılan ocaklar”** izin zaten mevcuttur. **Eski yönetmelikte; bu alanların orman sınırlarına 4 km uzaklıkta olmaları ve odun kömürü gibi işletilmesinde ağaç kullanılan ocaklar ile hızar ve şerit tesisi kurulmasına mesafe olmaksızın orman sınırları dışında izin verilirken yeni yönetmeliğin birinci fıkrasında yapılan değişiklikle; izin kapsamı genişletilmiş ve ormana olan uzaklık ile orman sınırı dışında**

olma anlayışı ortadan kaldırılmıştır.

Bu anlayışla, kurda kuzu teslim edilmiştir. Orman alanları içerisinde **“odun kömürü gibi işletilmesinde ağaç kullanılan ocaklar ile hızar ve şerit tesisi kurulmasına”** izin verilmesi hiçbir şekilde kabul edilebilecek anlayış değildir. Bu orman alanlarından yasa dışı yollarla yararlanmaların önünü açabilecek bir yaklaşımdır. Yeni oluşturulan **“Orman Kanunu'nun 18 inci Maddesinin Uygulanması Hakkında Yönetmelik”** ile orman alanları içerisinde gerçekleştirilecek odun kömürü gibi işletilmesinde ağaç kullanılan ocaklar ile hızar ve şerit tesislerinin yapılması; orman alanlarının korunmasını tehlikeye sokacaktır. Aynı zamanda ormanlara zarar verici yönde önemli bir tehdit unsuru olacağı açıkça görülmektedir. Bu nedenle de Anayasa'nın 169. madde 1. fıkrasında yer alan, **“Devlet, ormanların korunması ve sahalarının genişletilmesi için gerekli kanunları koyar ve tedbirleri alır.”** hükmü ile Anayasa 169. madde 3. fıkrasında yer alan, **“Ormanlara zarar verebilecek hiçbir faaliyet ve eyleme müsaade edilemez”** hükümlerine çok açık bir şekilde aykındır.

18'inci maddenin uygulanması hakkındaki yeni yönetmeliğin 1. fıkrasında yapılan **ikinci değişiklik ise, BOZUK ORMAN ALANLARI** üzerinde verilecek izinler anlayışı oluşturmaktadır. Yönetmelik bozuk orman alanlarında; **Orman bitkisi fidanlığına, mantar ve tıbbi aromatik bitki yetiştiriciliğine,**



orman alanlarından üretilen odun dışı ürünlerin mamul ya da yarı mamul olarak işlenmesi amacıyla tesis kurulmasına, bunlarla ilgili zorunlu alt yapı tesislerine, izin verilmesini sağlamaktadır. Böylece orman alanları **“Yağma Hasan Böreği”** şekline dönüştürülmüştür.

Bu yönetmelikteki **“... Orman bitkisi fidanlıkları kurulması...”** izni yoluyla bozuk orman alanlarının imar ve ıslahı yerine bu alanlar kimi kişi ve kuruluşlara devredilecektir. Çünkü OGM bünyesindeki Orman Fidanlık Müdürlükleri yöresel ve bölgesel olarak ibrel ve yapraklı olmak üzere kendi fidan ihtiyacını karşılamaktadır. Ayrıca çeşitli süs ve meyve veren orman ağaçları fidanlarını yeterince üretmektedir. Diğer yandan, bazı orman fidanlıklarında dönem sonlarında fazla fidanların sürülerek imha edildiği durumlar dahi yaşanmaktadır. Bu nedenle de **“Bozuk orman”** alanlarında **“orman bitkisi fidanlığı”** kurulması anlayışının kabul edilebilir hiçbir gerekçesi bulunmamaktadır. Bozuk orman alanlarından yararlanmalar için yönetmeliğin 5. fıkrasında **“Mantar ve tıbbi aromatik bitki yetiştiriciliği izinlerinde 1 hektardan, orman bitkisi fidanlığı kurulması izinlerinde 3 hektardan küçük alanlar izne konu edilemez”** hükmünü getirmiştir. Yönetmeliğin 6. fıkrası ise bu alanlarda nasıl yapılaşma gerçekleştirilebileceğini hükme bağlamaktadır. Bu alanlar içerisinde **en fazla 2 adet taşınabilir konteyner veya karavan, bekçi kulübesi, bir depo vb. gibi yapılaşma olanaklarını** beş hektara

kadar alanlarda tüm geçici tesis ve yapıların 2 bin metrekareyi geçemeyeceğini ifade ederek bu alanlardan nasıl yararlanılabileceğinin yolları gösterilmektedir. Yani **“Orman Bitkisi Fidanlığı”** adı altında **“Bozuk Orman”** alanlarının nasıl yapılaşacağı gösterilmektedir. Bu boyutuyla yönetmelik; Anayasanın 169. maddesinin 1. fıkradaki **“Devlet, ormanların korunması ve sahalarının genişletilmesi için gerekli kanunları koyar ve tedbirleri alır.”** şeklindeki anlayışa, Anayasa’nın 169. maddesinin 2. fıkrasındaki **“ormanlar... kamu yararı dışında irtifak hakkına konu olamaz.”** hükmüne, Anayasanın 169. maddesi 3. fıkrasındaki **“...Ormanlara zarar verebilecek hiçbir faaliyet ve eyleme müsaade edilemez.”** anlayışına açıkça aykırıdır.

Yönetmelikte oluşturulan değişiklik ile belirtilen bu tesislerin kurulmasına orman alanlarında izin verilmesi orman alanlarının korunmasını ciddi olarak tehdit edecektir. Bu nedenle de **“orman alanlarının korunamaması”** Anayasa’nın 63. maddesine de aykırılık içermektedir.

3- Yasalara Aykırılık

3.1. Tarım ve Orman Bakanlığı Görev Yasası

Tarım ve Orman Bakanlığı’nın 10 Temmuz 2018 tarih ve 30474 sayılı Resmî Gazete yayımlanan 1 nolu KHK’nin 410. maddesi Tarım ve Orman Bakanlığının görev ve yetkilerini belirlemiştir. Bu maddenin “ç” bendi **“(ç) Ormanların korunması, geliştirilmesi, işletilmesi, ıslahı ve bakımı, çölleşme ve erozyonla**

mücadele, ağaçlandırma ve ormanla ilgili mera ıslahı konularında politikalar oluşturulması amacıyla çalışmalar yapmak,” şeklindedir. Bu yasadaki görevler olarak belirtilen hususlar dikkate alındığında **“... ormanların korunması ve geliştirilmesi, işletilmesi, ıslahı ve bakımı...”** anlayışı ile bozuk orman alanlarında yukarıda belirlenen izinlerin verilmesi uyuşmamaktadır. Dolayısıyla 6831 sayılı Orman Yasası’nın 18. maddesinde yapılan yönetmelik değişikliği burada belirtilen yasaya aykırılık içermektedir.

3.2. Orman Genel Müdürlüğü Görev Yasası

30.10.1985 tarih 3234 sayılı yasa (29/6/2011-KHK-645/30 md.) OGM’nin görevlerini madde 2 ile belirlemiştir. Bu maddenin “a” bendi **“a) Orman kaynaklarını; ekolojik, ekonomik ve sosyo-kültürel faydalarını dikkate alarak, bitki ve hayvan varlığı ile birlikte, ekosistem bütünlüğü içinde idare etmek, katılımcı ve çok amaçlı şekilde planlamak, usulsüz müdahalelere, tabii afetlere, yangınlara karşı korumak, muhtelif zararlıları ile mücadele etmek ve ettirmek, ormancılık karantina hizmetlerini yürütmek, geliştirmek, orman alanlarını ve ormanlara ilişkin hizmetleri artırmak, ormanları imar ve ıslah etmek, silvikültürel bakımını ve gençleştirilmesini sağlamak”** olarak ifade edilmiştir. Buradaki orman kaynaklarının geliştirilmesi, hizmetlerin artırılması dahası ormanları imar ve ıslah etmek yasal görevi ile de yönetmelik tam olarak aykırılık içermektedir.

4- Sonuç

Yukarıda vurgulanan değerlendirmelerin temeli olan **“kamu yararı”, “üstün kamu yararı” ve “ormancılıkta kamu yararı”** gibi kavramlar bilim insanlarının ve hukukçuların yoğunlukla tartıştıkları konulardır. Bu konuda üçüncü bir tartışma birimi ise siyasetçilerdir. Bireylerin siyasi düşünceleri bu kavramlara yaklaşımlarını da farklılaştırmaktadır. Ancak, **“ormanlar”** söz konusu olduğunda her üç anlayışta da siyaset üstü bir yaklaşımın yani **toplumsal bütünlüğün ve toplumun ortak çıkarlarının ön planda olduğu bir bakış açısının hâkim olması** gerekmektedir.

Kamu yararı, üstün kamu yararı ve ormancılıkta kamu yararı konuları ile 6831 sayılı Orman Yasası'nın 17/3. madde ve 18. maddelerinin geçirdiği süreçler ile son değişiklikler **“6831 Sayılı Orman Yasasına İlişkin Değişikliklerinin Orman Alanlarındaki İzin Süreçlerine Yansımaları”** konulu çalışmada geniş bir şekilde irdelenmiştir.

Bu çalışmayla **“Orman Kanunu'nun 17'nci Maddesinin Üçüncü Fıkrasının Uygulanması Hakkında Yönetmelik”** ile **“Orman Kanunu'nun 18'inci Maddesinin Uygulanması Hakkında Yönetmelik”** için oluşturulan son değişiklikler konusunda ormancılık kamuoyunun hızlı bir şekilde bilgilendirilmesi amaçlanmıştır. Bu nedenle de özet kapsamında, düzenlemeler sonucunda karşı karşıya kalınacak durum değerlendirilmiştir.

“Orman Kanunu'nun 17'nci Maddesinin Üçüncü Fıkrasının

Uygulanması Hakkında Yönetmelik” ile **“Orman Kanunu'nun 18'inci Maddesinin Uygulanması Hakkında Yönetmelik”** şeklindeki bu iki ayrı yönetmelik, orman alanlarının hızlı bir şekilde yok edilmesine yönelik çok ciddi fırsatlar oluşturmaktadır. Her iki yönetmelik de yukarıda belirtildiği gibi Anayasa ve yasal hükümlerle açıkça çelişmektedir.

Bu nedenle de her iki yönetmeliğin öncelikle durdurulması ve sonrasında iptali için ivedilikle yasal süreçlerin başlatılması zorunludur. Konu ile ilgili olarak, toplum etkin bir şekilde bilinçlendirilmelidir. Eş zamanlı bir şekilde; yasal süreçlere kamuoyunun da katılımını sağlayarak sivil toplum örgütlerinin bir araya geleceği platform ve/veya platformlar oluşturulmalıdır. Bu yapı aracılığı ile yeni düzenlemelerin iptali için hızla çalışmalar yürütülmelidir.

Kaynakça

Akılhoğlu, T.,1988. Kamu Yararı Kavramı Üzerine Düşünceler, İdare Hukuku ve İlimler Dergisi Cilt 9 Sayı 1-3 Sayfa 11-22, Ankara.

Aydın, A., 1998. Türkiye'de Ormanlardan Yararlanmanın Hukuksal Esasları, İ.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora tezi, İstanbul.

Coşkun, A.A. 2008/a. Orman Alanlarının Turizme Tahsisinde Durum I, Memleket Mevzuat, Cilt 3.sayı.36 s.3. Ankara

Coşkun, A.A. 2008/b. Orman Alanlarının Turizme Tahsisinde Durum II, Memleket Mevzuat, Cilt 3.sayı.37 s.3. Ankara

Coşkun, A., A., 2009. Orman Arazisinden Yararlanma Hakları Orman

Kanunu ve Turizmi Teşvik Kanunu'na Yönelik Hukuksal Bir Analiz, II. Ormancılıkta Sosyo-Ekonomik Sorunlar Sempozyumu, Isparta.

Doğanay, Ü. 1974. Toplum Yararı ve Kamu Yararı Kavramları, Mimarlık Dergisi, 7:5-6, Temmuz.

Güloğlu, Y., 2015. Ormanların Turizm Amaçlı Tahsisinin İdari İşlemin Unsurları Bakımından Değerlendirilmesi, Kastamonu Üniversitesi, İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi Sayı: 10, Kastamonu.

Gençay, G., 2010. Ormancılıkta Kamu Yararı, İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, C. 60, s.38-49.

Geray, U.,1999. Kamu Yararı ve Ormancılıkta Durum, Orman Mühendisliği Dergisi, Yıl:34, Sayı 2, s.7-12.

Keleş, R., 1975. Kentleşme ve Kamu Yararı, Ekonomi-Hukuk Kongresi tutanağı, Barolar Birliği Yayın No: 21, Ankara.

Saraç, O., 2002. Kamu Yararı Kavramı, Maliye Dergisi, Sayı:139, sayfa: 16-26, Ankara.

Tolunay, A., Korkmaz, M., 2004. Ormancılıkta Kamu Yararı ve Üstün Kamu Yararı Üzerine Analizler Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi 8-1, sayfa: 47-58, Isparta.

ANKARA VE YAKIN COĞRAFYASINDA MENENGİÇLER

1. BÖLÜM

Rasim Remzi DOĞAN - Orman Yüksek Mühendisi, rasimremzidogan@gmail.com

Giriş

Ankara ve çevre illerin arazi-lerini yıllardır gezen birisi olarak ormanlarımızda gördüğüm en az yirmi çeşit meyveli ağaç, ağaççık ve çalılarının öneminin yeterince kavranılmadığı kanaatindeyim. Konuyu araştırdığımda, bu hususta çok az çalışma yapıldığını gördüm. Ankara'nın Beypazarı İlçesi köylerinden Kızılcaşöğüt ve Macun köylerinde vatandaşlara menengiç ağaçlarına Antep fıstığı aşılması eğitimi yapıldığını öğrendiğimde konunun önemini bildiğim için öğrendiklerimi ve düşündüklerimi okuyucular ile paylaşmak gereği duydum.

Ankara Orman Bölge Müdürlüğü'nde çalışırken arazi gezilerinde tespit ettiğim menengiç

ağaçlarının varlığını ilk defa 1986-1991 yılları arasında Gündül ilçesinde Kapaklı Orman İşletme Şefliği yaparken öğrendim. Günün birinde "Yeşilöz'de Antep fıstığı var" denildiğinde şaşırılmışım. İlerleyen günlerde Kirmir Çayı vadisinin en sıcak yerlerinden Yeşilöz Beldesinin yakınında bulunan Güzel Köyünde yol kenarında aşılı Antep fıstıklarının gördüğümde ikna olmuşum (Şekil 1, 2, 3). O tarihlerde gündelik Şeflik işlerinin yoğunluğundan kafamı kaldırıp ormancılık meselelerine daha geniş açıdan bakmam söz konusu değildi. Menengiç ağaçlarının varlığını ve ormancılık açısından önemini takdir edecek bilince de sahip değildim. Velhasıl gündelik işlerin peşinde bu konuyu unuttum. 1996 yılında

taşradan Ankara'ya döndükten sonra ilk fırsatta Bölge Müdürlüğü Silvikültür Şubesinde mühendis olarak göreve başlayınca arazi gezilerine tekrar çıkabilme imkânım oldu. Emekli olana kadar şube müdürlüğü dönemim dâhil bitki coğrafyasına olan ilgim arttı. Her gittiğim yerde gördüğüm bitki çeşitlerinden ve onların coğrafi konumlarından, bitki birliklerinden, yörenin iklimini ve yüzlerce yıldır devam eden orman tahribatlarından arta kalan bitkilerden geçmişteki doğal orman yapısını öğrenmeye çalıştım. Kendimce bir meslek arşivi oluşturdum. Elde ettiğim bilgileri meslektaşlarımla, bilim insanları ve özellikle ağaçlandırma ve etüt-projede çalışan teknik personel ile paylaşmaya çalıştım. Doğal vejetasyonu bilerek ona uygun bitki türü ile ekim ve dikim yapılmasını önerdim.

Menengiç ağacının tarihsel geçmişi ve elde edilen ürünlerden faydalanmalar

Menengiçlerin eski çağlardan beri insanlar tarafından besin olarak tüketildiği arkeolojik kazılardan bilinmektedir. Tatarlı Höyük (Ceyhan/Adana) kazısı Helenistik dönem tabakaları ve çöp çukurlarından elde edilen bitkisel kalıntıların Arkeobotanik yönden değerlendirilmesi neticesinde, yabani ağaç meyveleri arasında *Pistacia terebinthus* kaydedilmiştir. Erken Neo-



Şekil 1. Güzel Köyü/Gündül/ANKARA

litik Dönem'e tarihlenen höyük kazılarının bir çoğunda alınan örneklerde en yaygın tüketilen kabuklu meyveler içerisinde; yabani fıstık (*Pistacia atlantica*) ve fıstık (*Pistacia terebinthus*) bulunması dikkat çekicidir. Çatalhöyük ve Urfa Göbeklitepe kazılarında da menengicin insanlar tarafından yenildiği, Arkeobotanik analizler sonucu tespit edilmiştir. Urfa Göbeklitepe kazı alanına yakın Tek Tek Dağlarında bulunan doğal menengiç ormanı yakın zamanlara kadar kesilerek tahrip edilmekte iken, Milli Park ilan edilerek koruma altına alınmıştır. Hititlerde "Butumtu" kelimesinin fıstık ağacının karşılığı olduğu bilim insanlarınca ileri sürülmektedir. Antep fıstığının Avrupa'ya Güneydoğu Anadolu coğrafyasından gittiği bilinmektedir. (Aslan 2012; Ergun 2008; Çelik ve Çelik 2020)

Evveliyattan bu güne kadar yabani ağaç meyveleri yaban hayatı canlıları tarafından tüketildiği gibi insanlar tarafından da özellikle kıtlık ve savaş dönemlerinde besin olarak tüketilmiştir. Günümüzde de bu süreç, artan nüfus ve beraberinde doğal gıdalara olan yönelim ile devam etmektedir.

Menengicin kabuklu tohumları sıkılarak elde edilen yağ yemeklik olarak ve sabun üretiminde kullanılmaktadır. Tohumlarının yüksek oranda protein ve yağ ihtiva etmesi, hoş kokusu ile tadı da gıda sanayinde kullanım olanaklarını artırmaktadır. Bitkinin taze sürgünleri ile yemeği, salatası yapılırken, meyveli yaprakları ile de turşusu yapılmaktadır.

Meyveleri taze iken kavrularak çerez olarak yenildiği gibi, börek ve benzeri hamur yemeklerinde iç malzemesi olarak da kullanılmaktadır. Kurutulmuş meyvelerinden kahve ve yapraklarından çay da yapılmaktadır. Menengiç'in yaprakları, çiçekleri, kabukları, dalları ve meyveleri ile bitkiden elde edilen reçinesi her derde deva gibi çok sayıda hastalığın tedavisinde kullanılmaktadır. Özellikle antiseptik özelliği öne çıkmaktadır. Açık kaynaklara bakılırsa tedavisinde kullanılan hastalıkları nasıl giderdiği ile ilgili olarak yeterli bilimsel çalışmalar bulunmamaktadır. Doğal bitkisel ürünlere olan talebin artması hastalıkların tedavisinde de bilinçsizce istismar alanı açmaktadır. Menengiçlerden en fazla faydalanma kültürünün Akdeniz'in doğusunda ve Güneydoğu Anadolu bölgesinde geliştiği görülmektedir. Doğal menengiç ağaçlarının beslenme ve sağlık kültürü yanında ekosistem açısından önemli değer ifade ettiği açık olmakla beraber, vatandaşlar açısından da ekonomik gelir kaynağı olduğu bilinmektedir (Arslan 2020).

Menengiçlere Antep fıstığı aşılanması, üretim durumu ve kullanım alanları

Tarım ve Orman Bakanlığına bağlı Antep Fıstığı Araştırma Enstitüsü 1937 yılında "Fıstık İstasyonu" adıyla kurulmuş, 1974 yılına kadar çalışmalarını bölgede aşı ustası yetiştirilmesi, çiftçilere aşı kalemi temin edilmesi ve yabani Antep fıstığı ağaçlarının aşılanması yönünde yürütmüştür. Araştırma çalışmalarına başlanılan 1974 yılından

günümüze kadar tamamlanan projelerle Antep fıstığının üretiminden tüketimine kadar karşılaşılan birçok sorun çözüme kavuşturulmuştur. (Antep fıstığı Araştırma Enstitüsü, 2021)

Antep fıstığı (*Pistacia vera*) doğal olarak Türkiye'den, Afganistan'a kadar uzanan geniş coğrafyada yayılış gösteren bir ağaç türüdür. Yayılışı 19-40 enlemlerinde, denizden yüksekliği 500 m'den 2.200 m'ye kadar uzanan yükseltilerde görülmektedir. Kışları serin bir iklim aramasına karşın esas olarak yüksek sıcaklık isteyen ve kuraklığa dayanıklı bir türdür. Sert Kabuklu Meyveler sınıfındadır. Antep Fıstığının besleyici değeri çok yüksek olup, 100 gram antepfıstığının vücudun günlük protein, vitamin B1 ve fosfor ihtiyacının %35'ini karşıladığı ifade edilmektedir. Gıda sektöründe ve özellikle tatlıcılıkta kullanılmaktadır. İhraç ürünlerimiz arasında bulunmaktadır.

Antep fıstığı toprak derinliği az, organik madde içeriği düşük, uzun süreli yüksek sıcaklıklarla birlikte kuraklığın da görüldüğü, Ekolojik olarak zor koşulların ağacıdır. Elementlerini üst topraktan, suyu ise toprağın derinliklerinden almasını ve bu koşullardan en iyi şekilde yararlanmasını sağlayacak bir kök sistemine sahip olmasının rolü bulunmaktadır (Şenol 2019).

Antep fıstığı aşılamaalarında *Pistacia atlantica* (Sakızlık) türü daha çok tercih edilmekle beraber diğer türler ve *Pistacia vera* anaçlarda kullanılmaktadır. Sakarya yağış havzasındaki *pistacia*'alarda çoğunluk bu türden-



dir. Boylu ve geniş tepeli olduğu için daha çok ürün alınabilmektedir. Aşılı Antep fıstığı 200 yıl yaşayabilmektedirler.

TÜİK'in 2018 yılı verilerine göre dünya genelinde 1.377.790 ton Antep fıstığı üretiminin 1. sırasında İran 551.307 ton, 2. sırasında ABD 447.700 ton, 3. sırasında ise 240.000 ton ile Türkiye yer almaktadır. Ülkemizdeki üretim yapılan alan ise 2019 yılı verilerine göre 3.662.000 dekar olarak gerçekleşmiştir. 2010 yılında 2.212.000 dekar olan üretim alanının on yılda neredeyse %50 artışı dikkat çekicidir. Başlangıçta 3-4 il ile sınırlı Antep fıstığı üretimi, mevcut alanlarda değişik etkenler ile genişlemelerin yanı sıra yeni yetiştirme muhitlerinin bulunması sayesinde 22 il'e ulaşmıştır. Elbette aşılı Antep fıstığı alanlarının Güneydoğu Anadolu bölgesindeki illerde daha çok arttığı bilinmekle beraber Ege bölgesinde de kayda değer artışlar olduğu bir gerçektir. Bu bağlamda; Ankara ve civar coğrafyalarda yeni yetiştirme muhitleri arayışımızı bilimsel veriler ışığında devam ettirmemiz faydalı olacaktır (Aslan 2020).

Menengiç anaçlarına Antep fıstığı aşılamalarında çok başarılı sonuçlar alındığı rakamlardan anlaşılmakla beraber iklimin uygun olmadığı yerlerde başarısız sonuçlarda karşımıza çıkabilmektedir. Çankırı ili sınırlarına çok uzak olmayan Çorum İli, Kargı ilçesi Kızılırmak Orman İşletme Şefliği Örencik köyü sınırları içerisinde seçilen sahada Antep fıstığı aşılamaları ile ilgili özgün bir çalışma yapan meslektaşlarımızın makalele-

rinin sonuç bölümünde; *Pistacia terebinthus* L.(Menengiç) ağaçlarının toprak ve çevreyle ilgili yapılan değerlendirmelerinde Devrez Çayı Havzasında yetiştirilmesinde bir sorun gözükmediğini, ancak bu yörede menengiç'lere Antep fıstığı aşılamak suretiyle meyve alınmağa çalışıldığını, yapılan ilk değerlendirmelerinde meyvenin olgunlaşacağı sıcak, uzun ve kuru yazlara (yaz sıcaklığı toplamına) gerek duyduğunu, **yörede sıcaklık toplamı yetersizliği ve başka iklim engelleri nedeni** ile başarılı olunmadığı, bu türün Kızılırmak, Yeşilirmak ve Kelkit Vadisi Havzalarında değinilen sebeplerden dolayı ekonomik anlamda *Pistacia terebinthus* L. (Menengiç) ağaçlarının düzenli meyve vermesinin mümkün olmadığı kanaatine varıldığı ifade edilmiştir (Tuncer ve Kaya 2010).

Menengiç ağaçlarının Ankara ve yakın coğrafyasında yayılış alanları

Ankara yakın coğrafyasında Çankırı, Kırıkkale illerinin Kızılırmak ve Sakarya nehirleri yağış havzasında doğal olarak yetişen *Pistacia* cinsinin üç türü vardır. Bu türler, ülkemiz genelinde; menengiç, melençiç, çitlembik, buttum ve sakızlık dışında yerel çok sayıda ad ile bilinmektedir. Aynı ağaca çok sayıda yerel isim verilmesi menengiç ağacının Anadolu coğrafyasında ne kadar yaygın olduğunu ifade etmektedir. *Pistacia* cinsinin dahil olduğu **Anacardiaceae** familyasının Türkçe Menengiçgiller olarak adlandırılmasına uygun olarak değişik *Pistacia* türlerini aşıllar hariç

olmak üzere, **menengiç** olarak adlandırılmıştır. Farklı amaçlar ile yapılan çalışmalarda tespit edilen menengiçler harita üzerine Kızılırmak ve Sakarya havzalarında koordinatlı veya yaklaşık olarak 41 noktada işlenmiştir (Şekil-10 ve 17). Tespitler, bir numaradan başlanarak sıra ile numaralandırılmıştır. **Yazı içerisinde yeri geldiğinde parantez içerisinde gösterilmiştir.** (Güner 2012; Baytop 1997)

Anacardiaceae familyası, dünya karalarında Çin'den, Amerika'ya kadar geniş bir sahada çok sayıda cins ve türle temsil edilmektedir. Bu familyanın Anadolu coğrafyasında *Pistacia* L. cinsi haricinde iki cinsi daha vardır. Bunlardan birincisi *Cotinus* (C. *coggygia* - Boyacı sumacı), ve ikincisi *Rhus* (R. *coriaria* - Sumak)'dur (Güner 2012). Menengiç ağaçları türlerine göre ağaç, ağaççık ve çalı formlarında doğada bulunabilmektedir. **Anadolu coğrafyası, *Pistacia* türlerinin önemli gen kaynakları içerisinde bulunmaktadır. Bu türler içerisinde endemik olanı yoktur.** OGM'nin bazı yayınlarında *Pistacia terebinthus* ülkemiz genelinde 17.637 ha. alanda, tahmini 247.750 ton/yıl potansiyeli olduğu ifade edilmektedir. Diğer türler belirtilmemiştir. Sağlıklı bir tespit olduğu söylenemez (Yılmaz 2012).

Kışın yaprağını döken menengiç türlerinin taksonomi sınıflandırılmasında kullanılan öncelikli karakterleri; yaprak ana damar bağlantıları, yaprakçık büyüklük, şekli, çift sayısı, tepe yaprakçık durumu meyve şekli ve büyüklüğü ile kabuk görünümü gibi farklılıklarıdır (Akkemik 2018).

Sakarya havzası

Sakarya nehrinin Ankara ili sınırları içerisindeki yan kolları olan Aladağ, Kirmir ve Ankara çaylarının yağış havzalarında bulunan; Nallıhan, Beypazarı, Gündül, Kızılcahamam, Çamlıdere, Yenikent ve Ankara Keçiören ilçeleri sınırları içerisinde 24 noktada değişik amaçlar ile yapılan tespitlerde menengiç sınıfından *Pistacia atlantica*, *Pistacia terebinthus* subsp. *terebinthus*, *Pistacia terebinthus* subsp. *palaestina* ve aşılı *Pistacia vera* (Antep fıstığı) tespitinde bulunulmuştur. Nallıhan ve Beypazarı coğrafyasındaki menengiçlerin ağırlığı *Pistacia atlantica* "Sakızlık" adı ile bilinmektedir (Tablo 1).

Sakarya Nehrinin kuzeyden gelen yan kolu Kirmir çayı yağış

havzası Çamlıdere, Kızılcahamam, Gündül, Ayaş ve Beypazarı ilçelerinin sınırları içerisinde kalmaktadır. Bu havzada en yüksek rakımda tespit edilen menengiç, Çamlıdere Avdan köyü yakınlarında 1.137 metrededir (Şekil 10, nokta 19). Su akışı takip edilirse Kirmir Çayı'nın Sakarya nehri ile birleştiği noktaya kadar ekili arazilerin içerisinde, bozuk ormanlar ve meralarda menengiç ağaçlarına rastlanılır.

Bu coğrafyada bulunan menengiçlerin bir kısmı şahıs arazilerinde korunmuş ağaçlar iken bir kısmı da bozuk ormanlık alanlar içerisinde veya mera alanlarındadır (Şekil 10, nokta 14,15,16,17,18). Beypazarı ilçesi Sekli, Kızılcaşöğüt ve Macun köylerinin devamında Uruş beldesi istikametindeki köylerde

tarla kenarlarında şeritler halinde veya tek olarak bulunur (Şekil 10, nokta 8,9,12,13). Bu köylerde Antep fıstığı aşılama çalışmaları Antep Fıstığı Araştırma Enstitüsü'nden 2018 yılında gelen uzmanların köylülere verdiği sakızlık denilen *Pistacia atlantica* anaçları üzerine aşılama eğitim ile başlatılmıştır. Beypazarı içerisinde de şahsa ait aşılı Antep fıstığı bahçesi vardır (Antep Fıstığı Araştırma Enstitüsü 2018).

Ankara'dan Beypazarı'na gelmeden Beypazarı'na yaklaşık beş kilometre mesafede yolun sol tarafında "Dedenin doruk tepe" diye bilinen Jipsli tepelerde yapılan flora çalışmasında "*Pistacia palaestina*" tespit edilmiştir (Şekil 10, nokta 11). Menengiçlerin çok değişik anakaya ve topraklar üzerinde yaşaması dikkat çekicidir.

Tablo 1. Türkiyede yetişen çok yıllık doğal ve kültür *Pistacia* L. tür ve alt türleri (Güner 2012).

Latince ve Türkçe tür ismi	Yaşam formu	Çiçeklenme dönemi	Habitat	Yükseklik	Bitki coğrafyası	Türkiye yayılımı	Dünya yayılımı
<i>Pistacia lentiscus</i> (Sakız ağacı)	Ağaç	3.Nis	Maki	0-200	Akdeniz	K., B., O. ve G. Anadolu	Akdeniz
<i>Pistacia atlantica</i> (Sakızlık)	Ağaç	3.Nis	Kuru tepe kenarları, tarla ve yol kenarları	0-1500	Bilinmiyor	K., O., B. ve G. Anadolu	K. Afrika, Yunanistan, Kıbrıs, Filistin, Suriye çölü, Kırm. Kafkasya
<i>Pistacia eurycarpa</i> (Bendek)	Çalı veya küçük ağaç	5.May	Kayalık yamaçlar, yaprak döken meşe çalılıkları	1100-1720	İran-Turan	D. ve GD. Anadolu	Suriye, Kuzey Irak, Ermenistan, Azerbaycan, İran, Afganistan, Pakistan
<i>Pistacia khinjuk</i> (Bittüm)	Ağaç	Bilinmiyor	Boğazların kayalık yamaçları	1000-1800	İran-Turan	D. ve GD. Anadolu	Mısır, Sina, Suriye, K. Irak, İran
<i>Pistacia vera</i> (Antep Fıstığı)	Ağaç	Kültür bitkisi	Tarım alanları	800-800	İran-Turan	GD. Anadolu	İran, Afganistan, O. Asya
<i>Pistacia x saportae</i> (Çetem)	Çalı veya küçük ağaç	Melez tür	?	?	Akdeniz	Ege Bölgesi	Türkiye
<i>Pistacia terebinthus</i> alttür <i>terebinthus</i> (Menengiç)	Çalı veya küçük ağaç	Bilinmiyor	Deniz seviyesine yakın maki, kayalık yamaçlar	0-?	Akdeniz	K. ve B. Anadolu	KB. Afrika, G. Avrupa
<i>Pistacia palaestina</i> (Çöğre)	Çalı veya küçük ağaç	3.May	Kayalık yamaçlar, maki	50-1500	Doğu Akdeniz	B., K.O., D. ve G. Anadolu	Kıbrıs, Lübnan, Filistin, Lazkiye



Şekil 2 ve 3. Güzel Köyü/Güdül/ANKARA

Aynı alanın karşısında sağ tarafta erozyonla yontulmuş tepenin üzerinde tek başına duran yakın çevresinde hiç arkadaşı kalmamış, her türlü tabiat zorluklarına meydan okuyarak yaşamını devam ettiren ağacın menengiç ağacı (*Pistacia palaestina*) olduğunu öğrenmem tesadüfen oldu. Yoldan geçerken dikkatimi çeken ve ahlat yada alıç olabileceğini düşündüğüm ağacın menengiç olacağı hiç aklıma gelmemişti. Kendi kendime hayıflandım. Köklerinin bir kısmı akıp giden topraklar ile açığa çıkmış olmasına rağmen, ben buradayım diye direnen bu ağacı merak edip öğrenmek, ormancı olmayan doğaya kar-

şı duyarlı insanlara nasip oldu. (Ergin 2010; Torun 2011)

Çubuk Çayı'nın devamı olan ve şehrin içerisinden geçen Ankara Çayı, Sincan organize sanayisinden geçtikten sonra Kazan ilçesi istikametinden gelen Ovaçayı'nı içine katarak batı istikametinde Sakarya nehrine doğru akar. Ankara çayının bu kısmında da Abdüselam dağı'nın eteklerinde Yenikent ilçesi Gökler köyü Tülüce mevkiindeki bozuk tüylü meşe (*Quercus pubescens*) ormanı içerisinde kayalık yamaçlarda seyrek olarak (Şekil 10, nokta 24), Keçiören ilçesine bağlı Sarbeyler Köyünde ise bozuk yapraklı karışık or-

man alanı içerisinde yine seyrek olarak menengiçler tespit edilmiştir (Şekil 10, nokta 23; Şekil 4, 5). Ankara'ya çok yakın noktalardaki menengiçler, Ankara çanağında da menengiç olduğunun en bariz delili niteliğindedir. (KIRÇEV 2021; Doğan vd. 2014)

Sakarya nehrinin Ankara çayı ile birleştiği noktadan itibaren kuzey batı istikametinde ilerlerken granit ana kayalı vadi daralıp derinleşir. Eskişehir ve Ankara il sınırlarını da belirleyen bu vadede Kargı, Sanyar Hasan Polatkan, Gökçekaya ve Yenice barajları bulunmaktadır. Barajlarda biriken suların çevre ikliminin yumuşamasına etkisi vardır.



Şekil 4 ve 5. Sarbeyler köyü/Keçiören/ANKARA

Akdeniz ikliminin etkisi altında ki vadi tabanı ve yamaçlarında doğal zeytin ağaçları (delice) akçakesmeler, mersinler, katırtırnakları, kapariler, kara kekikler, Borotular, ardıçlar, kızılçamlar, tüylü ve saçlı meşeler ve elbette menengiçler bulunmaktadır (Şekil 10, nokta 20,21,22). Sakarya vadisinin Eskişehir Mihalıççık ve Sarıkaya ilçeleri sınırları içerisinde de vejetasyon yapısı devam etmektedir (Atalay ve Efe 2015; Özaydın ve Yücel 2004).

Menengiç ağaçlarından bazılarını, vadi içerisinde kızılçam aramak için arazi incelemesine gittiğimde görmüştüm. İncelemem sırasında Kargı barajı inşaatı de-

vam ediyordu. Alanda bozuk kızılçam meşcerelerini de görmüş oldum. Vadinin genişlediği Yenice barajına gelene kadar olan nehir boyu ile Nallıhan arasında kalan geniş engebeli ormanlık alanlarda hatırı sayılır kızılçam ve ardıç meşcereleri vardır. Bu alanlar içerisinde de yerleşim yeri ve ekili araziler içerisinde seyrek olarak çok sayıda vatandaşların “sakızlık” diye adlandırdığı menengiç ağaçları bulunmaktadır (Şekil 6, 7). Anıt değeri olan menengiç ağaçlarının bazıları haritaya işlenmiştir (Şekil 10, nokta 1,2,3,4,6,7). Nallıhan İlçesi Sobran köyünde aşılı Antep fıstığı ağacı (Şekil 10,

nokta 5) meyveli iken tespit ettim (Şekil 8, 9) (Demirtaş ve Bektaş 2011; Doğan vd. 2014).

Üç tür menengiç ağacının yaşadığı alanlar, ortalama 1.100 metre rakımın altında ve belirgin şekilde meşe, ardıç ve kızılçam yetişme muhitlerinde bulunmaktadır. Karışımında tüylü, saçlı ve mazi meşesi veya rakımın artışına bağlı olarak karaçamda bulunabilmektedir.

Akdeniz ikliminin etkisinde bulunan mikroklima alanını yaklaşık olarak haritada işaretlenmiştir. Sakarya vadisinde 300 metreye inen, Aladağ çayı vadisinde 1.150 metre rakıma kadar



Şekil 6 ve 7. Çayırhan-Nallıhan yolu üzerinde Nallıhan/ANKARA



Şekil 8 ve 9. Sobran köyü/Nallıhan/ANKARA

çıkan kızılçam-ardıç ormanları tahribatlar öncesinde Kızılcahamam yakınına kadar gitmektedir. Bu gerçeği, rahmetli hocamız Prof.Dr. Orhan Yamanlar'ın dört meslektaşı ile yaptığı rapordan öğrenmekteyiz (Yamanlar vd. 1961). Raporda, Kızılcahamam Çeltikçi beldesi ve Kızılcahamam'ın yakınına kadar doğal kızılçamların varlığına ait fotoğraflar vardır. Hocamızın fotoğrafını çektiği mevkileri tarif edilmiş kızılçamları aradım bulamadım. Belki de halen yaşıyor olabilirler.

Sakarya-Nallıhan arası araziler
gezilirken kendinizi Ege bölge-
sinde bir yere geldiğinizi sanırsı-
nız. İklim verilerinden hareketle

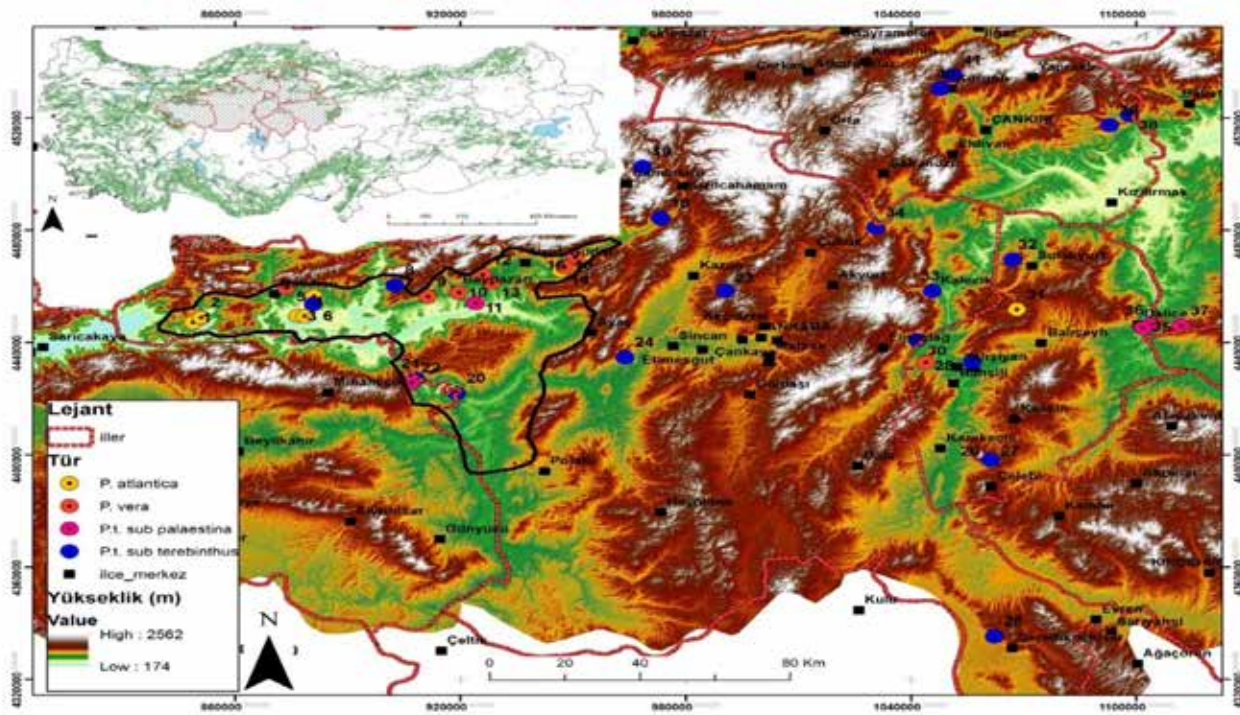
bu yörenin mikroklima iklimini ve var olan Akdeniz bitkilerini hesaba kattığımızda; Ayaş ilçesinin altından başlayarak Beypazarı Çayırhan ve Nallıhan'a kadar uzanan arazilerin tahrip öncesinde meşe, ardıç ve kızılçam ağırlıklı ormanlar ile kaplı olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz (Yamanlar vd. 1961).

Menengiç ağaçları çok değişik ana kayaların oluşturduğu topraklar üzerinde yetişmektedir. Magmatik, sedimenter kökenli kayaların oluşturduğu topraklar yanında Beypazarı yakınındaki “Dedenin doruk tepesi” mevkiinde olduğu gibi jipsli topraklar üzerinde de mevcudiyetini sürdürebilmektedir (Şekil 10, nokta

11). Menengiç ağaçlarının yarı kurak alandan uzaklaşıp yarı nemli Kızılcahamam tarafına ve yükseklerle çıktıkça azalıp kaybolduğu görülmektedir.

Sakarya havzasında yaşayan menengiçlerden **Ankara çayı**nın yukarı havzasındaki Yeni-kent İlçesi Gökler köyü ile Ke-çiören Sarıbeyler köylerindeki mevcut menengiç ağaçları da-ğılım ve birey sayısı açısından tehlike altında bulunmaktadır.

DEVAMI GELECEK SAYIDA



Şekil 10. Menengiç ağacının yayılış yerleri ve aşılı Antep fıstığı yetiştirmeye uygun iklime sahip olduğu düşünülen alanların yükseltileri

KORUNAN ALANLAR, MİLLİ PARKLAR VE AĞAÇ KESİMİ

Dr. Sedat KALEM - WWF-Türkiye Doğa Koruma Direktörü, skalem@wwf.org.tr

Korunan Alan nedir?

Genel olarak korunan alan, bilimsel ve toplumsal düzeyde kabul görmüş doğal ve kültürel değerlerin, özellikle de biyolojik çeşitliliğin korunması ve uzun vadede varlığını sürdürebilmesi için yasal düzenlemelere göre belirlenen, korunan ve yönetilen kara ve/veya deniz alanıdır. Dünya genelinde 200'e yakın ülkenin taraf olduğu Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi, korunan alanı; *"belirli bir doğa koruma amacına ulaşmak için ayrılmış, düzenlenmiş ve buna göre yönetilen bir coğrafi alan"* şeklinde tanımlamaktadır. Dünya Doğa Koruma Birliği (IUCN) de, korunan alanı şöyle tanımlar: korunan alan, ekosistem hizmetleri ve kültürel değerleriyle doğanın uzun erimli korunmasını sağlamak için yasal ya da diğer etkili yollarla ayrılan, belirlenen, yönetilen, açıkça tanımlanmış bir coğrafi alandır.

Korunan alanlar, sadece tehlike altındaki yabani bitki ve hayvan türlerinin değil aynı zamanda canlıların içinde yaşama olanağı bulduğu ekosistemlerin de korunması için bilinçli çabaların ve planlı eylemlerin gerçekleştirildiği yerlerdir. Doğal arazi yapısının ve ekosistemlerin insan eliyle yerleşim, tarım, sanayi, vs için büyük ölçüde dönüştürüldüğü günümüz dünyasında korunan alanlar elimizde kalan son doğal kalelerdir. Bu alanlarda herşey insan müdahalesi

olmadan tamamen doğal koşullar altında işler; ya da mümkün olduğu ölçüde böyle olması beklenir. Bu ekosistemler, normal koşullarda yoğun kullanıma maruz alanlarda (kara, tatlısu, deniz-kıyı) varlığını sürdüremeyecek tehlike altındaki türler ile ekolojik süreçlerin devamına da yardımcı olur. Dolayısıyla başta millî parklar olmak üzere korunan alanlar, yalnızca mekansal bir korumayı değil, bin yıllardan bu yana devam eden tür göçü, yaşam döngüsü gibi doğal süreçlerin/olayların ve işleyişin devamını da sağlar.

Örneğin, doğadaki karbon döngüsü (bir tohumun yeşermesinden ağaca dönüşmesine ve öldükten sonra toprağa karışarak yeni bir tohumun çimlenmesine ya da genç bir ormanın yaşlanıp ömrünü tamamladıktan sonra belirli ekolojik koşullar altında yeni bir orman yapısının/kompozisyonunun oluşmasına kadar geçen adımlar), su döngüsü (yeryüzündeki suyun buharlaşarak önce buluta sonra yağmura dönüştükten sonra akararak deniz tekrar ulaşması), canlı türlerinin yaşam döngüsü (yumurtlama/üreme/beslenme/büyüme davranışları; birbirleriyle ilişkileri/rekabetleri/dayanışmaları ve canlı popülasyonlarının göçleri: balıkların/kuşların/memeli hayvanların yıl içinde ekolojik koşullara bağlı olarak yer değiştirmeleri, vs) gibi birbirinden farklı birçok doğal olayın devamının sağlanması da

ekolojik süreçlerin korunmasına dahildir. Bu nedenle, özellikle korunan alanlar, hatta yasal koruma statüsüne sahip olmasa bile insan tarafından sürdürülebilirlik ilkeleri çerçevesinde kullanılan/faydalanan doğal ekosistemler, birer doğa laboratuvarı niteliğindedir. Doğanın sırları (genetik kaynaklar, türler ve henüz farkında olmadığımız ekolojik dinamiklere ilişkin bilgiler) bu alanlarda gizlidir.

Genel olarak korunan alanlar, insan varlığının ve kaynak kullanımının (örneğin odun dışı orman ürünü toplama, su kullanımı, balıkçılık, avlanma, vs) belirli koşullara göre sınırlandırıldığı ve yasaklandığı alanlar olsa da, geleceğe taşınması amaçlanan hassas doğal değerlerin dış etkenlere karşı daha iyi korunmasını sağlamak amacıyla, korunan alanın çekirdek zonu etrafında tampon alanlar/zonlar da oluşturulabilmektedir.

Korunan Alanların Önemi

Dünya genelinde amaç, hedef, işleyiş ve diğer parametreler açısından geniş bir yelpazeye sahip olan korunan alanlar, gerek insan yaşamının devamı ve gerekse parçası olduğumuz ekolojik sistemin istikrarlı bir şekilde sürdürülmesini sağlayan birçok işlevi yerine getirir. Ekosistem Hizmetleri olarak anılan bu işlevler genel olarak dört grup altında toplanır:



I. Destekleyici Hizmetler

Biyolojik Çeşitlilik

Korunan alanlar, yalnız tehlike altındaki yabani bitki ve hayvan türlerinin değil aynı zamanda onların yaşadığı ekosistemlerin de korunması için belirli bir amaç ve plan çerçevesinde yönetilir. Doğal ekosistemlerin, sosyo-ekonomik ve kültürel faydaları son zamanlarda daha fazla kabul görmeye başlamış olmakla birlikte, korunan alanların oluşturulmasındaki ana gaye doğa koruma; yani türlerin, habitatların ve ekosistemlerin uzun vadede varlığını sürdürbilmesinin güvence altında alınmasıdır. Bugün dünya genelinde, gezegenimiz üzerindeki canlı çeşitliliğini korumak, ya da doğadaki yok oluş sürecini durdurmak, bütün insanlık için etik bir yükümlülük olarak kabul edilmektedir. Ancak ne yazık ki bu konuda bugüne kadar başarılı olduğumuz söylenemez. Türler ve canlı popülasyonlarındaki azalma, özellikle Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesinin kabul edilmesinden (1992) bu yana geçen son 30 yıl içinde gösterilen çabalarla bir miktar frenlenmiş olsa da, bu çabalar biyoçeşitlilik kaybının tamamen durdurulmasına yetmemiştir. Birleşmiş Milletler Hükümetlerarası Biyolojik Çeşitlilik ve Ekosistem Hizmetleri Platformu'nun (IPBES) 2019 raporu, insan etkisi aynı şekilde sürdüğü takdirde, 1 milyona yakın bitki ve hayvan türünün yok olma tehlikesiyle karşı karşıya olduğunu ortaya koymaktadır. Dünya Doğayı Koruma Vakfı (WWF) tarafından yayımlanan son Yaşayan Gezegen Raporu da (2020), 1970-2016 yılları arasındaki yaklaşık 50 yıllık dönem

içerisinde omurgalı tür popülasyonlarının yüzde 68 azaldığını vurgulamaktadır. Bu oran tatlısu ekosistemlerinde %86'ya kadar çıkmaktadır. Bu çarpıcı gerçeklerin yanı sıra, biyolojik çeşitlilik kaybını yavaşlatmada elimizdeki en önemli araçların başında korunan alanlar gelmektedir. Dünya üzerindeki birçok tür, milli park, doğa koruma alanı, yaban hayatı rezervi gibi adlarla anılan korunan alanlar sayesinde varlığını sürdürmeye devam etmektedir. Bu nedenle, dünyanın adeta "altıncı yok oluş" sürecine girdiği bu dönemde, daha çok, daha geniş ve daha etkin yönetilen korunan alanlara her zamankinden daha fazla ihtiyacımız vardır. Bilim dünyası, yaşamkürenin sağlıklı bir şekilde işleyebilmesi için, bütün ekosistemlerin en az üçte birinin (%30) koruma altında olması gerektiğini hatırlatmaktadır.

II. Tedarik Hizmetleri

İnsan için sağladığı her türlü imkan, kolaylık ve konforla modern hayatı oluşturan her şeyin kaynağı doğadır. Araştırmalar, sağlığımız, esenliğimiz, güvenliğimiz ve beslenmemiz için doğanın giderek artan önemini açık bir şekilde ortaya koymaktadır. Doğanın hayatımızdaki yerini daha iyi anladıkça, bugün bildiklerimizden öte, henüz tanımlanmamış milyonlarca türün gelecekte bize ne gibi faydalar sağlayabileceğini ve doğanın yalnızca güzellikten ibaret bir şey olmadığını görmemiz mümkün olacaktır. İnsanın tüm ekonomik faaliyetleri doğadan sağlanan kaynaklara bağlıdır. Bu da doğayı, ülkelerin ulusal zenginliği açısından son derece değerli

bir unsur yapmaktadır. Doğanın dünya genelinde sağladığı yıllık ekonomik değer 125 trilyon \$ civarında olduğu tahmin edilmektedir. Gezegenimizin doğal sistemleri, hammadde, su, gıda, ilaç ve enerji tedarikinden, tarım ürünlerinin tozlaşmasına, toprağın oluşumundan taşkınların önlenmesi ve insanların doğal afetlere karşı korunmasına kadar üretim, ticaret, geçim, tüketim dahil pek çok alanda hayatımızı destekleyen önemli hizmetler sunar.

Gıda

Doğal ekosistemler, doğru yönetildiği takdirde, gıda güvenliğinin korunmasında kilit rol oynayabilir. Örneğin, tatlısu ve deniz koruma alanlarında, iyi korunan kıyı habitatları balık popülasyonlarının üreme alanıdır. Deniz Koruma Alanları içinde bir kumbara gibi biriken balık popülasyonları etraftaki alanlara taşarak yerel balıkçılığın sürdürülebilirliğini sağlar. Kurak karasal bölgelerde korunan alanlar, iyi bir planlama ile oluşturulacak otlatma zonlarıyla, kurak dönemlerin atlatılmasına yardımcı olur. Hatta, kırsal nüfusun gıda ihtiyacı için kullandığı bazı bitkisel ürünler kontrollü ve planlı bir şekilde hasat edilebilir.

Su

Bazı ekosistemlerde, özellikle nemli ormanlarda, havadaki yüksek nem, bitki yaprakları tarafından tutularak damlaya dönüşür; ağaç dallarından ve gövdelerinden huni gibi aşağıya süzülerek toprağa iner ve doğa, insan ve diğer canlıların faydalanabileceği su miktarının artmasını sağlar. Kapalı ormanlar,

yağışla inen yağmur suyunu, açık alanlara göre daha fazla tutarak havzadaki su kaybını önler ve arazinin jeolojik yapısına bağlı olarak yer altında depolanacak su kaynaklarını artırır. 2003 yılında IUCN tarafından yapılan bir araştırma, dünyanın en büyük 105 kentinden 33'ünde (İstanbul dahil) içme suyu tedariki için korunan alanların önemini ortaya koymaktadır (<https://wwf.panda.org/?8443/Running-Pure-The-importance-of-forest-protected-areas-to-drinking-water>). Bu suyu başka yollarla sağlamanın maliyeti çok daha pahalı, hatta bazı şehirler için eldeki imkanların çok ötesinde olabilir.

Genetik Kaynaklar

Biyolojik çeşitlilik, yalnızca estetik ya da etik değerlerden ibaret bir kavram değildir. Birçok tıbbi ürünün ya da gıdanın üretilmesi için gerekli ham maddenin doğadaki kaynağı, genel olarak biyoçeşitlilik diye tanımladığımız bitkiler, hayvanlar ve mikroorganizmalardır. Başta buğday olmak üzere, bugün beslendiğimiz, ürettiğimiz ya da faydalandığımız evcil bitki ve hayvanların yabani akrabaları doğadaki türlerdir. Bu yabani türlerin genlerinden faydalanmak suretiyle yeni karşılaşılan bir sorunun (örneğin kuraklığa veya hastalığa dayanıklılık) üstesinden gelmek ve geleceğimizi güvence altına almak mümkün olabilir. Bugün dünya genelinde milyar dolarları aşan tohum sektörünü destekleyen tarım ürünlerinin yabani akrabalarının önemi, özellikle tarımı büyük baskı altına alan iklim değişikliği ile birlikte, daha da artmaktadır. Çok

sayıda tarımsal ve tıbbi ürünün kaynağı olan bitki türlerinin gen merkezi olan Türkiye'de bu tür korunan alanların oluşturulması geleceğin sigortası olacaktır. Anadolu'nun bozkır ekosistemleri bu açıdan çok özeldir.

Özetle, korunan alanlar, dünyanın birçok ülkesinde yarattığı gelirlerle yerel ekonomilere önemli katkılar sağlamaktadır. ABD'de sayısı 45 milyonu aşan amatör balıkçılar bu hobileri için her yıl 24 milyar ABD harcamaktadır. Sadece Florida'daki sulak alanların yıllık turizm geliri 500 milyon \$ olarak hesaplanmıştır. Kosta Rika'da (1991), milli parkları korumak ve yönetmek için harcanan 12 milyon ABD dolarına karşılık, 500 bin yabancı ziyaretçiden 330 milyon \$ gelir elde edilmiştir. Doğa temelli turizm, bugün ülkenin ikinci büyük endüstrisidir. İngiltere'de sayısı 4 milyonu aşan kuş gözlemcileri, korunan alanların en büyük destekçileridir. İspanya'daki Donana Sulak Alanını ziyaret etmek isteyenlerin sayısı, taşıma kapasitesini aşınca günde 250 kişi ile sınırlandırılmıştır. Ekolojik özellikleri bozulmadan önce Beyşehir Gölü'nde iki bin aile geçiminin önemli bölümünü balıkçılıktan karşılamaktaydı. Kapatılmadan önce Afyon kâğıt fabrikasındaki selüloz hammaddesi ihtiyacının 5/6'sı Eber Gölü'nden kesilen sazlardan temin edilmekte ve 360 aile geçimini saz kesiminden elde etmekteydi. Orman ve Su İşleri Bakanlığı tarafından 2010 yılında yaptırılan bir çalışmaya göre Sultan Sazlığı Milli Parkının sağladığı ekosistem hizmetlerinin bedeli 1.447.996.364 TL olarak hesaplanmıştır.

III. Düzenleyici Hizmetler

İklim: Karbon Tutma

Doğal ekosistemlerin iklim değişikliği açısından önemi, önceleri çok farkında olduğumuz bir bilgi değildi. Ancak atmosferdeki karbonun tutulmasını ve depolanmasını sağlayan ekosistemlerin, iklim değişikliği üzerindeki olumlu etkisi, artık birçok insan/uzman için doğa korumanın (korunan alanlar oluşturma) birincil gerekçeleri arasındadır. Ormanlar, çayır ve meralar, sulak alanlar, deniz çayırları ve yosun yataklarını içeren denizel bitki örtüsü, humus bakımından zengin üst topraklar ve özellikle turbalar önemli karbon depolardır. Bu ekosistemlerin kaybı, depolanmış karbonun açığa çıkmasına ve sonuç olarak iklim değişikliğine yol açar. Bu nedenle korunan alanlar, hem daha fazla karbonun atmosfere salınmasını önleyerek hem de üretilen ilave karbonun sağlıklı ekosistemlerde tutulmasını sağlayarak olağanüstü fayda sağlarlar. BM Çevre Programına bağlı Dünya Koruma İzleme Merkezi'nce (UNEP/WCMC 2008) yapılan hesaplara göre; dünya genelinde depolanmış karbonun en az yüzde 15'i korunan alanlarda tutulmaktadır. Buna ülkemizdeki mevcut korunan alanlar da dahildir. Bu durum, yeni korunan alanlar oluşturma ve mevcut korunan alanlarda gerçekleştirilecek ekolojik restorasyon çalışmalarının önemini ortaya koymaktadır. Korunan alanların iklim değişikliğiyle bir diğer ilişkisi ve faydası da "uyum" konusundadır. Korunan alanlar ağı içinde yer alan sağlıklı doğal ekosistemlerin iklim değişikliğinin ge-



tirdiği yeni koşullara (kuraklık, hastalık, vs) karşı direnci yüksektir. Çünkü doğal ekosistemler bugüne kadar geçirdiği zor koşullar altında evrimleşmiş ve direnç geliştirmiştir. Bu nedenle, korunan alanlar aynı zamanda iklim değişikliğinin etkilerine karşı paha biçilmez bir sigortadır. Ağaçlandırma ve restorasyon çalışmalarında doğal türlerin kullanılması, çeşitliliğin artırılması, yaşlı ve ölü ağaçların alanda bırakılması, bitkilendirme ile yüzey örtüsü oluşturma gibi toprak koruma önlemlerinin alınması ayrı bir önem taşımaktadır.

Doğal Afetlerin Önlenmesi

Doğal ekosistemler ayrıca, iklim değişikliği ile sıklaşan ve yoğunlaşan sıra dışı hava olaylarının ve doğal afetlerin etkilerinin daha ucuz maliyetle atlatılmasını sağlar. Korunan alanlardaki doğal ekosistemler çok çeşitli tehlikeleri azaltabilir. Doğal bitki örtüsü, özellikle ormanlar, kar, çığ, yamaç erozyonu ve toprak kayması gibi olaylardan kaynaklanabilecek olası tehlikeleri kontrol altında tutar. Kıyı vejetasyonu, mercan resifleri ve kıyı kumsalları, fırtınalara, dalgalara ve tsunamilere karşı bu bölgelerde yaşayan insanları korur. Akarsu yataklarındaki ve subasar korunan alanlardaki ağaçlar, taşkınların kontrolüne yardımcı olur. Kurak alanlardaki doğal bitki örtüsü, çölleşmeyi önler, kum fırtınalarının etkilerini ve kumul hareketini azaltır. Görece bakir ve doğal/yaşlı orman ekosistemleri, yangınlara, hastalıklara ve diğer etkilere karşı "bozuk" ya da "parçalı" ormanlara göre daha dayanıklıdır.

Doğal bitki örtüsü, olağanüstü hava olaylarının yaratacağı zararlara karşı birçok tehlikenin önlenmesini, mal ve can kaybının azaltılmasını sağlar.

Hava, Su ve Toprak Kirliliğinin Önlenmesi

Hızla kirlenen dünyamızda, kirlilik yükünü azaltacak yolların bulunması en acil meselelerden biridir. Tahrip edilmemiş ve bozulmamış doğal ekosistemler, kirliliğin önlenmesinde önemli rol oynar. Koruma altındaki ormanlar, doğal su kaynaklarının beslenmesine katkıda bulunurken, sulak alanlarda yaşayan bazı bitki türleri, suyu kirleticilerden arındırır. Örneğin, ABD'nin Florida eyaletinde özel bir servi ağacının bulunduğu bataklıklarda, atıklarla birlikte gelen kirli sulardaki azotun yüzde 98'i ve fosforun yüzde 97'si yeraltındaki su kaynaklarına erişmeden doğal yolla arıtılmaktadır. Başta ormanlar olmak üzere doğal bitki örtüsü aynı şekilde, gölgelendirme yaparak ve hava kirliliğini belli bir ölçüde emerek hava koşullarını iyileştirir. Bir ekosistemin, kirleticileri etkisiz hale getirme becerisi çok önemli olmakla birlikte sınırsız değildir. Dolayısıyla yüksek kirlilik, örneğin atmosferde artan karbonun okyanuslarda asitleşmeye yol açması gibi, bazı korunan alanlar için de ciddi bir tehdide dönüşebilir. Koruma altındaki sulak alanlar da, gerek su depolayarak gerekse göllerin ve akarsuların etrafındaki tampon bölgelerin korunmasını ve kirliliğin önlenmesini sağlayarak önemli ekosistem hizmetleri sunar.

Tozlaşma

Tür çeşitliliğinin ve bitki örtüsünün sürdürülmesindeki önemli rolünün yanı sıra tarımda, özellikle meyve yetiştiriciliğinde önemli pay sahibi olan tozlaşma olayı, bal üretimini destekleyici işleviyle insan için paha biçilemez faydalar sağlar. Pestisitlerin (zehirli ilaçların), endüstriyel kirleticilerin ve habitat kaybının böcek popülasyonları üzerinde yıkıcı etkiler yarattığı günümüz dünyasında korunan alanlar, tozlaşma hizmetinin sürdürülebilirliğini sağlayan önemli araçlardan biridir. Hatta dünyanın bazı yerlerinde birçok korunan alan, yöre halkının doğal anı türleriyle bal üretimi yapmasına olanak sağlar. Korunan alan içinde gerçekleşen tozlaşma olayı, çevredeki tarım alanları ile bahçelere de yayılır ve çiftçiler bundan yararlanma imkanı bulur. Bu amaçla, tozlaşma rotalarının korunması ve hatta restorasyonu gibi konular korunan alan planlamasına dahil edilir.

Yabancı ve İstilacı Türlerle Mücadele

Yabancı ve istilacı bitki ve hayvan türlerinin yaygınlaşması ve iklim değişikliği ile birlikte artış gösteren zararlıların ve hastalıkların ekosistemler üzerinde oluşturduğu tehdidin kontrol altına alınması da giderek önem kazanmaktadır. Korunan alanlar, bu sorunların da çeşitli yollarla azaltılmasına yardımcı olur. Örneğin istilacı türler, korunan alanların görece olgun bitki örtüsünün arasına sızamaz. Aynı durum, istilacı sinekler için de geçerlidir. Örneğin, Afrika'da çeçe sinekleri ya da sıtma siv-

risineklerinin yoğun orman dokusu içinde diğer alanlara göre ilerlemekte zorlandığı kaydedilmiştir.

Sosyal ve Kültürel Hizmetler

Korunan alanlar vasıtasıyla doğadan elde ettiğimiz faydalar yalnızca maddi değerlerle sınırlı değildir. İnsan olarak, doğayla iç içe geçmiş kültürel, ruhsal ve manevi bağlarımız da vardır. Doğanın en güzel ve en bozulmamış köşelerinde kurulmuş (ve kurulacak olan) korunan alanlar bu sosyal ve kültürel hizmetler açısından eşsiz potansiyele sahiptir. Bunların başında doğa-dostu turizm ve rekreasyon gelmektedir.

Rekreasyon ve Turizm

Doğanın, dinlenme, spor, psikolojik yenilenme gibi insan ihtiyaçlarını karşılamadaki rolü, tarih boyunca korunan alanların oluşturulmasında önemli bir itici güç olmuştur. Ziyaretçiler, ya korunan alanın bir köşesinde bir araya gelerek sosyalleşir ya da patikaları izleyerek doğanın derinliklerinde kaybolur; piknik yapar, manzara izler, at biner, ya da kamp yapar. Bu insanlar için ana cazibe kaynağı, izolasyon isteği ve yaban hayatı ile başbaşa kalma duygusudur. Nitekim korunan alanlarda, ekoturizm olarak tanımlanan yeni turizm biçimi giderek gelişmekte, örneğin Tanzanya, Ekvador, Kostarika gibi zengin yaban hayatıyla ve doğa turizmiyle öne çıkan bazı ülkelerde özellikle yerel topluluklar için önemli bir gelir kaynağına dönüşmektedir.

Pandemiler ve Korunan Alanlar

Bugün dünyayı sarsan ve Ebola, AIDS, MERS, SARS, kuş gribi, domuz gribi gibi hayvan kaynaklı hastalıkların (zoonozların) son örneği olan Covid-19 salgınının yayılması üzerine, WWF tarafından yayımlanan “Doğanın Yok Oluşu ve Pandemilerin Yükselişi” raporu, insan sağlığı ile doğanın sağlığının ayrılmaz bir bütün olduğunu ortaya koymaktadır. Bu tür hastalıkların ortaya çıkması ve yayılmasında, insanın doğayla sağlıklı olmayan ilişkisinin, özellikle yaban hayvanı tüketiminin/ticaretinin büyük etkisi olduğunu gösteren rapor, insanın doğa üzerindeki etkileri ile bu hastalıkların yayılması arasındaki bağlantılara dikkat çekmektedir. Son zamanlarda ortaya çıkan hastalıklar arasında, yaban hayatı kökenli zoonozların, dünya nüfusunun sağlığına yönelik en önemli tehditlerden biri olduğuna işaret eden rapora göre yeni görülen hastalıkların %60’ı yaban hayvanlarından bulaşmaktadır. Her yıl milyonlarca ölüme neden olan zoonozlar, sağlık sorunlarının yanı sıra, ağır sosyoekonomik sonuçlar da doğurmaktadır. Dünya Bankası’na göre 12 yılda 6 zoonotik hastalığın ekonomik bedeli 80 milyar \$ olmuştur. Yaban hayvanlarının avlanarak ya da doğadan toplanarak, yasadışı veya kontrolsüz bir şekilde evcil türlerle birlikte hijyenik olmayan koşullarda bir araya getirilmesi/satılması, doğal yaşam ortamlarının tahrip edilmesi ve değiştirilmesi (ormansızlaşma, sulak alan kaybı, mağara tahribi, vs) virüs gibi patojenlerin yabani ve evcil hayvanlardan insanlara geçme ihtimalini yükseltmektedir. Hatta iklim

değişikliği, türlerin, daha önce karşılaşmadıkları türlerle etkilere girmesini ve virüs alışverişini kolaylaştırmaktadır. İnsan ve çevre sağlığını olumsuz etkileyen bu tür durumlara karşı güvencemiz sağlıklı bir doğa ve sağlıklı bir yaban hayatıdır. Bu amaçla, yaban hayvanı pazarlarının kapatılması, uluslararası ticaretinin kontrol altına alınması ve insanların yaban hayvanlarıyla kontrolsüz temasının kesilmesi, yapılacak ekonomik yatırımlarda doğa dostu uygulamaların teşvik edilmesi, bozulmuş ekosistemlerin (orman, mera, sulak alan, akarsu, vs) geri kazanılması kadar, canlı türleri ile popülasyonlarındaki yok oluş trendinin önüne geçmek ve yaban hayatı ile insan arasındaki kontrolsüz ilişkinin daha iyi düzenlenmesini sağlamak için yeni korunan alanların oluşturulması da ayrı bir önem taşımaktadır.

Korunan Alanlarda ve Milli Parklarda Ağaç Kesimi Yapılabilir mi?

Korunan alanlardan ağaç kesimi, balıkçılık, rekreasyon gibi amaçlarla faydalanılması ve bunun hangi ölçekte olması ya da olmaması gerektiği son yıllarda dünya genelinde yoğun bir şekilde tartışılmaktadır. Ziyaretçi kullanımına açık olan milli parklar ve benzeri korunan alanlarda, koruma altındaki değerlerin (bitki örtüsü, kuş ve yabani hayvan toplulukları, vs) olumsuz etkilenmemesini sağlamak için kullanılan en önemli araçların başında “taşıma kapasitesi” gelmektedir. Buna göre, alandan her gün veya her yıl faydalanacak insan sayısına,



kullanım biçimlerine veya canlıların biyolojik yaşamına göre belirli kısıtlamalar getirilebilmektedir.

Türler ve ekosistemler, aynı insanlar gibi yaşamları boyunca karşı karşıya kaldıkları zorluklara (hastalık, yangın, iklim değişikliği ve kuraklık, vs) karşı direnç ve uyum gösterirler; yeni özellikler geliştirirler. Bu zorluklarla başederek olgunlaşırlar. Dolayısıyla korunan alan yönetiminde esas, insanın ekosisteme müdahalesinin en aza indirilmesidir. Doğal ekosistemler (orman, sulak alan, kıyı, vs) ve canlılar, doğal yangın, sel, kuraklık, hastalık, yıldırım, kar gibi dış etkenlere maruz kaldığında insanın onlar lehine bile müdahale etmesi, ekosistem içindeki dinamiklerin kesintiye uğramasına yol açar, güçlenmesine engel olur.

Milli parklardaki orman alanlarında ağaç kesimi konusu, zaman zaman ülkemizde de gündeme gelmekte ve buna ilişkin tartışmalar yaşanmaktadır. Buna gerekçe olarak, genç ormanlarda yoğunlaşan ağaçların, işletme ormanlarında olduğu gibi, silvikültürel müdahalelerle seyreltilmesi, böylece yangın riskinin azaltılması, kalan ağaçların büyümesi için alan açılması, alınan ağaçların ekonomik amaçlarla değerlendirilmesi gibi, tamamen insan odaklı, teknik işlemler gösterilmektedir. Aynı şekilde, orman içindeki yaşlı ağaçlar ya da dikili ve devrik durumdaki büyük ağaç gövdelerinin “temizlenmesi” ve bu şekilde olası hastalıklardan arındırılması düşüncesine dayanan girişimler de bu kapsamdadır.

Oysa bambaşka bir felsefe (ekoloji odaklı) ile oluşturulan milli parklar ve korunan alanlarda ana amaç; doğanın ve doğal süreçlerin/dinamiklerin muhafaza edilmesi ve yukarıda anılan uzun vadeli faydaların güvence altına alınmasıdır. Ekoloji odaklı yaklaşıma göre, genç ağaç toplulukları bir alanda sıklaşmış/yoğunlaşmış olsa da onların toprak ve ışık için rekabete girmesi, üstün genetik özelliklere sahip bireylerin gelişmesine ve orman ekosisteminin daha güçlü ve sağlıklı kalmasına yardımcı olurken, ölen ağaçların parçaları da toprağı zenginleştirerek aynı ekosisteme katkı sağlar. Ormanda bırakılan yaşlı/büyük ağaç gövdeleri de, mikroorganizmalardan, böceklerle, kuş türlerinden küçük memelilere kadar orman ekosistemi oluşturulan bütün bileşenlerin bir saat düzeni içinde bir arada varlığı sürdürmesine yardımcı olur. Örneğin, kartal, akbaba gibi yırtıcı kuşlar yuva yapmak için tepesi yayvan yaşlı ağaçların tercih eder. “Zararlı” böcekler, diğer böcek veya kuş türleri tarafından elimine edilir; orman, yangın veya kar devriği gibi doğal afetlere uğrasa bile sağlıklı ve bütünlüğünü koruyan sistem içinde kendi yarasını kendisi sarma gücüne sahip olabilir.

Dünyada teknik ormancılık çalışmalarının başladığı iki yüzyıl öncesine kadar doğadaki süreç de bu şekilde işlemiş ve ormanlar bugüne kadar böyle gelmiştir. Orman örtüsünü “temizlemek”, ya da her fırsatta kısa vadeli ekonomik fayda gözetmek, insan merkezli bir bakış açısının ürünüdür. Halen ormanlarımızın, %1-2’sini geçmeyen korunan alanlar dışındaki yerlerde zaten

teknik ormancılık yapılmaktadır. Bu nedenle, milli parklarda ağaç kesimi yapılmaması halinde “mahrum kalınacak” ekonomik fayda da minimal düzeydedir. Bu tür alanların birer doğal laboratuvar olarak ayrılması ve her şeyin doğal akışına bırakılması koruma felsefesine en uygun yaklaşımdır. Nitekim, dünya genelindeki uygulamalar da bu yöndedir.

Uluslararası raporlara göre, dünya üzerinde doğa kaybı inanılmaz boyutlara ulaşmıştır. Bir taraftan büyük bir iklim krizi ile karşı karşıya iken, diğer taraftan son 50 yıl içinde tür popülasyonları ortalama yüzde 68 azalmıştır. Artan insan müdahalesi ile ve dünyanın adeta yeni bir yokoluş tehlikesiyle karşı karşıya (Altıncı Yokoluş) olduğu bu dönem, bazı uzmanlara göre “Antroposen Çağ” olarak adlandırılmaktadır. Bu şartlarda doğal yapısını koruyan her karışık doğal alan altın değerindedir. Zira, yer yüzündeki yaşamın devamı için en büyük güvencemiz koruma kalkını altındaki doğal alanlar ve ormanlardır. Taraf olduğumuz uluslararası sözleşmelerin (ör. Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi), yukarıdaki gerçekler altında 2030 için koyduğu hedef korunan alanların yüzde 30 seviyesine çıkarılmasıdır. Bu nedenle, milli parklarda ağaç kesimi gibi silvikültürel müdahaleler bir yana, hala çok düşük bir yüzdede sahip olan korunan alanlarımızı hızla arttırarak, ülkeler arasındaki bu yarışta ön safa geçmemiz ve bu alanları ekoloji biliminin gereğine uygun şekilde yönetmemiz ve en etkili şekilde korumamız kaçınılmazdır.

#KorumazsakKaybederiz

VAKIF ÇAMLIĞI TABİATİ KORUMA ALANI (TAVŞANLI, KÜTAHYA)

Can Hayat ÖZYURT - Orman Endüstri Mühendisi, TOD Bakanlık Temsilcisi-Ankara, canhayat.ozyurt@gmail.com

Ülkemizde korunan alanlar sınıflandırması içerisinde en sıkı statülerden biri olan Tabiatı Koruma Alanı (TKA) sayısı bu yazı kaleme alındığı 02/12/2021 tarihi itibarıyla 31 adettir. Tabiatı Koruma Alanının 2873 Sayılı Milli Parklar Kanunu içindeki tanımı; “bilim ve eğitim bakımından önem taşıyan nadir, tehlikeye maruz veya kaybolmaya yüz tutmuş ekosistemler, türler ve tabii olayların meydana getirdiği seçkin örnekleri ihtiva eden ve mutlak korunması gerekli olup sadece bilim ve eğitim amaçlarıyla kullanılmak üzere ayrılmış tabiat parçalarını ifade eder” şeklinde yer almıştır.

Vakıf Çamlığı TKA Kütahya ilindeki iki adet TKA'dan birisidir. Kütahya il merkezine 45 km, Tavşanlı ilçesine ise 35 km uzaklıktadır. Kütahya İli, Tavşanlı İlçesi, Vakıf Köyü sınırları içinde yer almaktadır. Vakıf Çamlığı TKA 08/06/1998 tarihinde tescil edilmiş olup zaman içinde

alan revizeleri gerçekleşmiştir. İlk tescili 292,50 ha iken ilerleyen süreçte 685,00 ha, en son olarak da 447,80 ha olarak revize edilmiştir.

Kaynak değeri, yörede ehrami karaçam, piramidal karaçam, uzunçam, mehmetçik çamı ya da selviçam olarak adlandırılan (*Pinus nigra* ssp. *pallasiana* var. *pyramidata*) kıymetli ağaç topluluğunun doğal olarak yalnızca burada yayılış göstermesidir. Alanda yine nadir türlerden biri olan ebe karaçamının (*Pinus nigra* ssp. *pallasiana* var. *şeneriana*) yanı sıra karaçam, ardıç, söğüt, ıhlamur türleri yayılış göstermektedir. Ehrami karaçam yapısı itibarıyla serviye andırır, park ve süs ağacı olarak oldukça kıymetli bir tür olup, yapısı gereği tepesinde kar tutma kapasitesi az olduğundan kar devriği olasılığı azdır. Kereste olarak talebi az olan bu tür park ve bahçelerde estetik bir tür olarak değerlendirilebilecek bir türdür.

Dünyada doğal olarak en büyük bu alanda yayılış gösteren ehrami karaçamın, bir diğer lokal yayılış yerinin Kastamonu, Gökçöy mevkiinde olduğuna dair kayıtlar da vardır. Bu özel ve estetik tür ehrami karaçamın doğal ortamında görülüp incelenilebildiği Vakıf Çamlığı Tabiatı Koruma Alanını meslektaşlarımızın, orman fakültesi öğrencilerinin ve yolu bu yöne düşen insanlarımızın ziyaret etmesini öneririm. Alanda yaptığım araştırma ve incelemeler sonucunda alanın yöre insanlarıncı korunduğu ve bakımlı bir alan olduğu gerçek anlamda Tabiatı Koruma Alanı statüsünde varlığını sürdürdüğünü gözlemlemiş olmaktan mutluluk duyduğumu ifade etmek isterim. Ziyaretim sırasında bana eşlik eden Kütahya DKMP İl Şube Yaban Hayatı Teknikeri Zafer YILDIZ ve Vakıf Köyü Eski Muhtarlarından Himmet USLU'ya teşekkür ederim.





TÜRKİYE ORMANCILAR DERNEĞİ DANIŞMA KURULU ÜZERİNE

Dr. Selim KAPLAN - Orman Mühendisi, sskap39@gmail.com

Türkiye Ormancılar Derneği'nin (TOD) Danışma Kurulu; Dernek Yönetim Kurulu ve organlarının faaliyetlerini anlatıldığı ve yönetmelikte belirlenen hususlara uygun olarak oluşturulan danışma kurulu üyelerinin düşüncelerini ifade ederek önümüzdeki dönem dernek çalışmalarına yön vermeyi amaçlar. Dernek üyelerinin tanışmaları ve aralarında sosyalleşmeyi de sağlaması açısından da önemli olduğunu söyleyebiliriz.

TOD Tüzüğüne göre dernek organlarından biri olan Danışma Kurulu daha önce hazırlanmış olan yönetmeliğe uygun olarak bu yıl Antalya'da toplandı. Derneğimizin davetiyle katıldığım kurul çalışmaları üzerine bir değerlendirme yaparak hem dernek yönetimi hemde dernek üyelerimizle paylaşmak istedim.

KATILIM

Danışma Kurulu Yönetmeliğinde belirlenmiş olan organlar dışında yönetim kurulunca belirlenen diğer katılımcılar ve danışma kuruluna katılmayan üyelerimiz, katılımcıların nasıl seçildiği veya seçilmediği konusunda kulislere yoğun değerlendirmeler yapmıştır, yapmaktadır. Derneğimizin sahip olduğu olanaklar nedeni ile derneğimize üye olma talepleri yanında dernek danışma kuruluna katılma taleplerinin de yoğun olduğunu hatta üyeler arasında

prestij meselesi olarak görüldüğünü söyleyebiliriz.

Bu durumda danışma kurulu toplantılarımızda derneğimizin sunduğu olanakları da göz önüne alarak, kurul katılımcılarının derneğimize ekonomik katkı sağlayacağı bir modelle tüm üyelerimize açabiliriz. Böylece prestij ve sosyalleşme amacı ön planda olmayan dernek tüzüğünde belirlenen amaçlar doğrultusunda dernek çalışmalarına katkı verecek üyelerimizi bir araya getirebiliriz.

PROGRAM

Yapılan program çok yoğun ve sıkıştırılmıştı. Tüm yönetim kurulu üyelerinin kendi sorumluluk alanlarında ayrıntılı bilgiler vermesi değerli olsa da zaman zaman tekrarlara düşülmesine ve belkide gereksiz ayrıntıların paylaşılmasına neden olduğunu düşünüyorum. Bunun yerine yönetim kurulu başkanının konuşması, sonrasında genel sekreter (yada başka bir yönetim kurulu üyesi) tarafından yapılacak tek bir sunumun kurul üyeleri ile paylaşılması yeterli olur diye düşünüyorum. Derneğimizin orman yangınları ve endüstriyel plantasyon ile ilgili yaptığı ve yayımladığı çalışmalardan ilk defa haberdar olan danışma kurulu üyeleri kabul edilemez.

Kurul üyelerinin sayısı göz önüne alındığında bir grup olarak verimli çalışma yapmak müm-

kün değildir. Bu nedenle farklı gruplara (Hukuk, Dernek Varlıkları ve Bütçe, Şube Temsilcilikler, Dernek Faaliyetleri, Derneğimiz ve Kadın Meslektaşlarımız, Derneğimiz ve Genç Meslektaşlarımız, Ormancilık Uygulamaları, Bilim Kurulu, Üyelerin belirleyeceği başka herhangi bir konuda olabilir) ayrılarak yapılacak çalışmalar ve sonrasında tüm danışma kurulu üyelerine yapılacak grup sunumları, kararlar ve belki oylamalar.

Böylesi bir program çalışma gruplarının oluşturulması danışma kuruluna katılacak üyelerin hazırlıklı olarak gelmelerini sağlayacağından çok ciddi bir sinerji yaratabilir.

DERNEĞİMİZİN

VARLIKLARI /KAYNAKLARI

Tüm üyelerin eşit olarak ulaşabileceği en önemli kaynağımız derneğimizin geçmişi ve tüzüğüdür. Ancak üyelerin en çok dikkatini çeken cazibeli olan derneğimizin sağladığı "konaklama olanağı" ve tabii ki Ankara merkezdeki ve şubelerimizin sahip olduğu binalar, araziler. Peki bunları gerektiği gibi değerlendirebiliyor muyuz, konuşabiliyor muyuz? Derneğin 10 yılını ipotek eden Ankara'daki merkez binamızın çatı katında yaşanan sorunlar ve sorumluları, İzmir temsilciliğine alınan ve satılan bina, bunlara ilişkin konuşmalı mı yoksa "omerta" mı uygulanmalı. Bu kaynakları kullanırken

mirasyedimi olacağız geliştirilmesi için mi çalışacağız.

Önümüzdeki dönemde nakitleri verimli kullanımı için yetkin bir mali müşavirden danışmanlık (gönüllülük kapsamında olması tercihtir) alınabilir mi?

Ekonomik gücümüzü belediyeler veya diğer ormancılık kurumları ile (vakıf yapısı) ortaklaştırılırsa derneğimizin amaçları ve tanınırlığı konusunda daha başarılı olabilir miyiz?

Verilen bilgilere göre dernek çalışanlarının sayısının her geçen gün artmaktadır. Bu işlerde çalışmak isteyen orman mühendisi var mıdır? Çalışanların kıdem tazminatlarına ilişkin önlemler alınmakta mıdır?

TANINMA FETİŞİZMİ

Yapılan sunumlarda derneğin tanınırlığının artırılması için uygun bir çabanın varlığının farkına varmamak mümkün değildi. Youtuberlar ya da diğer mecralardan İnternet fenomenlerini kullanmak, röportajlar radyo yayınları vb. yapmak. Bu şekilde yapılacak faaliyetler bize anlık tanınırlık kazandırabilir. Bunun yerine doğa ve onun önemli bir bileşeni olan ormanlar ve ormancılığımızla ilgili olarak doğru zamanda ve yerde yapılacak nitelikli açıklamalar, yayınlar, belgeseller, hukuksal mücadeleler, genç meslektaşlarımıza yönelik çalışmalar derneğimizin geçmişine de uygun kalıcı, saygın bir tanınırlık kazandıracaktır.

Yukarıda ifade edilen değerlendirmeler ışığında aşağıda ifade edilen öneriler kalıcı tanınırlığımıza yardımcı olabilir mi?

Bilim Kurulunun desteği, anket şirketlerinin aracılığıyla bağimsız bir ormancılık algı çalışması,

2002-2020 yılları arasında yapılan eylem planlarının sonuçlarının bilimsel analizlerinin yapılması,

Ekoturizm konusunda derneğimiz yaptığı çalışmalarla farkındalık yaratarak devlet kurumlarında ve STK' larda kurumsal kapasite yaratmıştır. Bundan sonrası için çalışmaların öncelikle genç meslektaşlarımızı kapsayacak şekilde doğa eğitime dönüştürülmesi,

Ormancılığa ya da çevre konularına en çok katkı koyan gazete, gazeteci, ünlülerin yıllık olarak derneğimiz ve diğer çevre STK' ların temsilcilerinin oyları ile seçilmesi ve ödüllendirilmesi,

İlk orta eğitime yönelik toplumda sanatı da geliştirecek devamlılığı olan prestijli yani ödüllü yüksek resim öykü yarışmalarının (2 yada 3 yılda her yönetim döneminde bir kez olabilir) düzenlenmesi,

Ankara'dan başlamak üzere büyük şehirlerde yurtlar oluşturarak, öncelik ormancı çocuklarını yarandıracak bir sistemin kurularak, dernek kaynaklarının bu alana aktarılması,

Hukuk ile ilgili çalışmalarda baroların çevre komisyonları, diğer STK' ların hukuk birimleri ile ortaklaşarak sinerji yaratılarak hızlı ve ekonomik çalışılması gibi konular değerlendirilmelidir.

ORMANCILIK !

Hepimizin malumu olduğu üzere günümüzde iletişimin artması ve hızlanması ile gerçeklikten çok algının hâkim olduğu bir dö-

nem yaşıyoruz. Mevcut ormancılık yönetimi ormancılığı çok iyi yönettiği orman alanlarını artırdığını servet ve artımı artırdığını sözde "ormancılık istatistikleri" ile ortaya koyuyor, hiç biri uygulanamayan ve gereksiz harcamalara dönüşen eylem planları ile kamuoyunda başarı algısı pompalıyor.

Günümüzde diğer alanlarda olduğu gibi, son 20 yılda mevcut siyasal yapının ormancılık alanındaki gerçek yüzü, defolan ortaya çıkarken, bizim de ormancılıkta toplu bir değerlendirme bir hasar tespit çalışması yapmak yerine, ormancılık sektörüne olan aidiyet duygusu ile bu duruma zaman zaman destek mi oluyoruz?

Bilim kurulumuzda yer alan ya da almayan akademisyen ya da meslektaşlarımızın ormancılığın belli sorun alanlarında yaptığı çalışmalar, yayınlar şüphesiz değerlidir. Türkiye Ormancılar Derneği'nin, Bilim Kurulunun desteği ile ormanların korunması, işletilmesi ve geliştirilmesinde yapılan hataları belirleyip; ortaya koyan, ormanların ve ormancılığın toplum refahını artırmak amaçlı nasıl yönetilmesi ve nelerin yapılması gerektiğini sektörün, karar vericilerinin ve toplumun anlayacağı bir üslupta ortaya koyması gerekmez mi?

Tabii ki öneriler çoğaltılabilir. Üyelerimizin, şubelerin ve temsilciliklerin üzerlerine düşen görev ve sorumlulukları yerine getireceği ümidiyle, Türkiye Ormancılar Derneği yönetim kurulunun tüzüğünde belirtilen amaçlar doğrultusunda önceliklerini belirleyerek, önümüzdeki üç yılı en verimli şekilde kullanması dileğiyle.

ZONGULDAK ALAPLI'DAKİ PORSUK AĞACININ YAŞININ DOĞRU HESAPLANMASI CEZASIZ KALMADI

Hayriye ERTUĞRUL - Orman Yüksek Mühendisi, ertugrulhayriye@gmail.com

2016 yılında “Türkiye’nin en yaşlı ağacı”, “Dünyanın en yaşlı porsuk ağacı”, “Dünyanın en yaşlı 5. ağacı”nın Zonguldak ili Alaplı ilçesi Gümeli beldesinde bulunduğu ve ağacın 4112 yaşında olduğu Doğa Koruma ve Milli Parklar (DKMP) tarafından, görsel ve yazılı basın aracılığı ile kamuoyuna duyurulmuştu. 2 Nisan 2018’de söz konusu porsuk ağacı Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından anıt ağaç olarak tescil edildi.

Tespit edilen 4112 yaşının abartılı olduğunu düşünen orman mühendisleri Ahmet Demirtaş ve Salih Usta Ekim 2017 tarihinde porsuk ağacının yaşının ölçülmesi amacıyla ağaçtan artım burgusuyla iki adet artım kale-

mi aldılar. İlk yaptıkları sayımda ağacın yaşını 1980 civarı olarak tespit ettiler.

İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Orman Fakültesi Orman Botaniği Anabilim Dalı öğretim üyesi Prof. Dr. Ünal Akkemik tarafından yapılan laboratuvar çalışmaları da bu ağacın yaşının 1950-2000 yaş arasında olduğunu ortaya koydu. Çalışmalar tamamlanınca elde edilen bulgular bilimsel bir makale haline getirilerek, Prof. Dr. Ünal Akkemik, Prof. Dr. Nesibe Köse, Ahmet Demirtaş, Salih Usta ve Dr. H. Tuncay Güner, tarafından **“Zonguldak-Alaplı’daki anıt porsuk ağacı (*Taxus baccata* L.) gerçekten 4112 yaşında mı?”** adıyla yayımlandı. (Orman ve Av 2018, Mart- Nisan Sayı:2)

Ne var ki gerçekleri ortaya koymak karşılıksız kalmadı, DKMP Zonguldak Şube Müdürlüğü, ağacın yaşını bilimsel olarak ölçerek gerçekleri ortaya koyan Salih Usta hakkında suç duyurusunda bulundu. DKMP Zonguldak Şube Müdürlüğü, Salih Usta hakkındaki suç duyurusunda; Ağacın yaşının 4112 değil de 2000 yaşın altında olarak duyurulmasının Zonguldak’ın tabiat turizminden elde edeceği gelirlere zarar verdiğini, (!) Ağacın “tarihi bir eser” olduğunu (!) ifade ederek, kendilerinden izin almadan ağacın yaşını ölçtüğü için Salih Usta’nın cezalandırılmasını talep etti. “Başkentimizin Anıtsal Ağaçları”, “Nallıhan’ın Anıt Ağaçları”, “Ankara’nın Ağaç, Ağaççık



Foto: Ahmet Demirtaş

ve Çalıları” kitaplarının yazarı, Orman Mühendisi Ahmet Demirtaş da, “Salih Usta ile ağacın yaşını birlikte ölçtük, bu soruşturmayla beni de dahil edin” diyerek kendisini ihbar etti.

Salih Usta ve Ahmet Demirtaş’ın ağaca bir zarar vermediği kabul edildi, ancak haklarında Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu madde 65’te belirtilen “tescil edilen tabiat varlığına izinsiz fiziki müdahalede bulunmak” suçlamasıyla ceza davası açıldı. Ağaçtan karot alındığı tarih Ekim 2017, ağacın anıt ağaç olarak tescil tarihi ise Nisan 2018 olmasına yani ağacın yaşı ölçüldüğü anda ağaç, anıt ağaç olarak tescilli olmamasına rağmen tescilli olmayan bir ağaç için bu kanun maddesinin uygulanması ile hukuksuzluk devam ettirildi.

Zonguldak-Alaplı Asliye Ceza Mahkemesinde görülen davada mahkeme, savunmaları dikkate almadı ve yaş ölçerken izin almadıkları için 4112 yaş iddiasının gerçek dışı olduğunu ortaya koyan Ahmet Demirtaş ve Salih Usta hakkında 20 ay hapis cezasına hükmetti. Dosya şu anda Sakarya Bölge Adliye Mahkemesinde istinaf aşamasındadır. Kırsal Çevre ve Ormancılık Sorunları Araştırma Derneği konu ile ilgili yaptığı basın açıklamasında; “Bir kişi neye karşı mücadele ediyorsa tam da onunla suçlandığı bir dönemden geçiyoruz. Hayatlarını, ormanı ve ağaçları korumaya adanmış olan Salih Usta ve Ahmet Demirtaş’ın ağaca zarar vermekle suçlanmalarının sonucu verilen cezanın sadece iki üyelerine değil Kırsal Çevre’ye de verildiğini, bi-

lime inanan tüm yurttaşlara da gözdağı niteliğinde olduğunu” ifade etmişlerdir. Konuya sosyal medyada sıkça yer verilmesinin yanında yazılı ve görsel medyada da yer verilmiştir.

Anıt ağaç; insan-doğa ilişkisinde önemli bir bağ olup doğadan kopan insanların ilk bakışta ilgisini çeken, ağaca ve beraberinde ormana değer veren bir anlayışın oluşmasında önemli bir yere sahip olan doğal bir hazinedir. Anıt porsuk ağacının tahmini yaşının 2000 civarında olması bu muhteşem ağacın görkeminden, anıt ağaç statüsü altında korunması gerekliliğinden bir şey eksiltmeyecek, ancak bilime dayalı doğru bilgi arayışının cezalandırılması; toplumun adalet duygusunu zedeleyeceği gibi hukuk devleti ilkesine aykırı düşerek, doğal varlıklarımızın korunması çabalarını da sekteye uğratacaktır.

Salih Usta ve Ahmet Demirtaş’ın onlarca yıldır yüzlerce yaşlı ağacı inceledikleri, bu ağaçların yaşlarını ölçmek için karot örnekleri aldıkları, Kırsal Çevre Derneği olarak bu ağaçların anıt ağaç olarak tescil edilmesi için Bakanlığa başvuruda bulunarak, yüzden fazla ağacın Bakanlık tarafından anıt ağaç olarak tescil edilmesini ve korunmaya alınmasını sağladıklarını meslek camiamızca da bilinen bir konudur.

Salih Usta ve Ahmet Demirtaş, meslek etik değerlerini gözeterek ve mesleğimizin gerektirdiği bilimsel ve teknik yaklaşımları esas alan çalışmaları ile mesleğimizin kamuoyunda saygın bir şekilde temsil eden, liyakat sahibi meslektaşlarımızdır. Derneğimiz (TOD) üyesi de olan Salih Usta ve Ahmet Demirtaş’ın haklı mücadelelerinde yanlarında olduğumuzu bildiririz.



Foto: Ahmet Demirtaş



BİR ÇINARIN ARDINDAN!.. MEHMET ATILLA BOSTANCI'YA

Serdar ŞENGÜN - Emekli Orman Yüksek Mühendisi ve Avukat, serdarsengun@hotmail.com

Gün geçmiyor ki Türkiye doğasına ve en önemli doğal kaynaklardan ormanlarımıza yönelik olumsuz bir haberle sarsılmayalım!..

2021 yılı yazı, mesleki anlamda aşına olduğumuz dahası üstesinden gelmekte de büyük ölçüde ustası olduğumuz orman yangınları, bu kez eşine çok az rastlanılır bir şekilde ülkemiz doğasını, ormanlarını, orman canlılarını ve biz ormancıları kavurdu. Gezegenimizin yakın gelecekteki handikapı; küresel ısınmanın da büyük ölçüde etken olduğu, kısa ilkbahar, kurak yaz, kitlesel yangın olarak yeni gündemimizde yerini alan doğal kaynaklara dönük büyük tehdit, meslek çevremizi ülkemiz özelinde de duygusal olarak daha bir sarstı.

Mesleğimizin kilit önemde çalışma alanlarından olan amenajman açısından da, yakan kavuran bir yazın ardından yakın geçmişte bir ormancı çınarımızı daha kaybettik.

Çoğumuzun, değişik ortamlarda "emekli bir ağabey" olarak tanıdığı, yine bir orman ve amenajman gönüllüsü bu çınar; Mehmet Atilla Bostancı idi.

06.04.1938 – Devrek doğumlu olan meslek büyüğümüz, İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi'nden 1964 yılında mezun oldu.

Mehmet Atilla Bostancı, 1970-1972 yılları arasında 39. Orman Amenajman Heyeti'nde ve 1974-1975 yıllarında 23. Orman Amenajman Heyeti'nde başmühendislik görevini yürüttü.

Orman Genel Müdürlüğü bünyesinde başladığı mühendislik etkinliği süresinde, Cumhuriyetimizle yaşıt Türkiye Ormanlıları Derneği'ne 1967 yılında 2941 numara ile kayıt oldu ve o tarihten sonra bu mekân, hayatının, arkadaşlıklarının, mesleki ve sosyal faaliyetlerinin de önemli bir merkezi oldu.

1975-Nisan'ında yapılan 35. Genel Kurul'da **"...ormancılık politikamızla birlikte teşkilâtımız ve ormancılık meselelerimize bakış açımızı yeniden gözden geçirmemiz gerektiğine inanıyoruz. Yetki ve sorumluluklar, memleketimiz gerçeklerine uygun bir şekilde saptanmalıdır. Konuya bu şekilde bir yaklaşımla mesleğimizin ve meslekdaşlarımızın büyük aşamalar kaydedeceğine güvenimiz tamdır"** diyerek Türkiye Ormanlıları Derneği genel başkanlığı görevine geldi.

Bu süreçte 09.04.1976 tarihinde hayat yolu değerli Sevgi Hanım'la kesişti ve evlendiler. Bu evlilikten Devrim ve Çağdaş adında iki oğlu oldu.

Yakın bir süre sonra haksız bir müdahale olarak gördüğü tayin sonrası istifa etmek zorunda

kaldı. Fakülte yıllarının geçtiği İstanbul'da Kağıthane Belediyesi'nde mesleki yönüne uygun bir birimde çalışmaya devam etti.

1980 yılında tekrar Orman Genel Müdürlüğü'nde vazifesine geri döndü.

1986 yılına kadar İstanbul, 1987-1988 Sakarya ve 1989'dan sonra da Ankara'da görev yaptı. 1992 yılında emekli oldu.

Amenajmancılık ruhu onu bırakmadı ve emekliliğinde Bostancı Mühendislik Firması'nı kurarak özel amenajman planlama faaliyetleri yürüttü.

Mesleğimizin ve orman biyoçeşitliliğinin vazgeçilmezi tohum meşcereleri, gen koruma ormanları ve tohum bahçelerinin amenajman planlarındaki özel niteliğine ilişkin düzenlemeler yapılması hususunda özel dikkatine defalarca şahit oldum.

2009 yılında amenajman çalışması yürüttüğü Sankamış ormanlarındaki tohum meşcerelerinin ve gen koruma ormanlarının özel nitelikleriyle planlarda yer alması konusunda gayretini takdirle anıyorum.

Bu satırların yazarı olarak, anılan görevde kendisiyle büyük bir zevkle arazi çalışması yürüttüğüm gibi, çok sevdiğim amenajmancı sofrasında birkaç gün birlikte yemek yeme mutluluğuna da erdim.

İlerleyen yıllar ve yaşı nedeniyle mesleki faaliyetlerinden ayrılmakla birlikte, duygusal yönüyle kendisiyle bütünlük arz eden ormancılık ve amenajman ruhu onu hiç yalnız bırakmadı. O da bu ruhu içinde hep saklı tuttu.

2021 yazının yangın dehşetini konuştuğumuz bir ortamda, mesleki olarak geldiğimiz noktadan açısından üzüntüsünü anlatmıştı. Ancak geçmişteki teknik imkânların sınırlılığı ile bugünü kıyasladığımızda hâlâ çok şeyin yapılabileceğine de inanıyordu.

Ankara'da son yıllarında en mutlu olduğu yer, Türkiye Ormancılar Derneği Lokali ile Yeni Orman Evi idi. Burada zaman zaman onunla birlikte oturmaktan zevk alan dostlarıyla belirli günlerde bir araya gelir, güncelden sanat ve siyasete kadar pek çok konuda paylaşımlarda bulunurdu. Beyefendi kişiliğiyle bu masaların vazgeçilmez "ağır abisi" idi. Demokrat

kışılığı ile de bir "dünyan insanı"...

"SAKARYA BİLMESE DE..."

*-Sakarya'nın bilmediği Sakarya
Türkiye'nin bilmediği Türkiye*

*Atilla Abi'mize
Atilla Bostancı'ya-*

*Ormanevi'nde bir kadeh akşam
nasıl nefes alsındı, yanarken
bunca*

*Ormanevi'nde bir ömür
asılı kalacak gökyüzüne
Gün batarken yalnızlık defterine
alkış tutacak, kim?*

*Cumhuriyet Ağacı
ve ormanlar hep birlikte" (*)*

İnsanoğlunun, doğasına vahşi saldırısı sonucu, kendi sınırlı alanlarında saklı kalan ama sınırlı alanları tahrip edildiğinde küresel nitelikte yıkıcı olabilen salgınlardan sonuncusuna tanık olduğumuz son iki yılda, pek çok meslek büyüğümüz gibi sosyalitesinden kopararak izole yaşamak zorunda kalmıştı.

İlerleyen yaşı, yakın geçmişte yakalandığı salgın karşısında daha fazla direnemedi ve 14 Kasım 2021 Pazar günü bu değerli çınarımızı kaybettik.

Umutunu yitirmek bu toprakların doğasına aykırıdır.

Bitti denilen her an, küllerinden doğuşun başlangıcıdır.

Mesleğimiz, ekmeğimiz, emeğimiz, ülkemizin ve gezegenimizin umududur.

Yandı denilen yerden yeniden yeşermek, biz ormancılardan doğmaktadır.

Umut var olduğu sürece bu ülkede yeni hikayeler yazılmaya devam edecektir.

Yattığı yer, tüm Türkiye çocuklarına düşlediği gibi orman olsun, ruhu şad olsun!..

* M. Mahzun Doğan. Gazeteci, Şair (Türkiye Ormancılar Derneği'nin "Şiir Doğaya Bakıyor" etkinliğinin katılımcılarından).

Önemli Not: Kronolojik bilgiler için değerli meslektaşlarım Sayın Hüseyin Özkara'ya, Sayın Rüstem Kırış'a, Sayın Doç. Dr. Murat Alan'a ve Sayın Devrim Bostancı'ya teşekkür ederim.



Vefat Eden Üyelerimiz



Mehmet Atilla BOSTANCI

Devrek – 1938
İ.Ü. Orman Fak. – 1964
Ankara – 15.11.2021



Ünal CİNİVİZ

Gaziantep – 1945
İ.Ü. Orman Fak. – 1972
Ankara – 05.12.2021



Mazhar Tuğsen ULUSOY

Elazığ – 1981
KTÜ Orman Fak. – 2004
Çanakkale – 12.12.2021



Yusuf HATİPOĞLU

Şumnu Bulgaristan – 1937
İTÜ Orman Fak. – 1960
Ankara – 15.12.2021

Sonsuzluğa uğurladığımız üyelerimize Tanrı'dan rahmet, yakınlarına ve meslek kamuoyumuza başsağlığı dileriz.

GAMZELER

kestiği ağaçtan
kayık yaptı balıkçı,
dişsiz
gülen koca bir ağız
gibiydi kayık
sevinçten gülünce balıkçı
yüzüne gömüldü gamzeleri,
karıştı,
dalları suya deđen
ağacın hüznüne,
gömüldü,
taa içine battı
denizdeki balıkların,
gamzelerse
balta izi,
ve acıyan yeri
kesilen
onca ağacın.

Atilla KÜÇÜKALA



TOD - Türkiye Ormancılar Derneği

Tuna Caddesi No:5/8

Kızılay / Ankara

T. 0.312 433 84 13 **F.** 0 312 433 26 64



www.ormancilarderneği.org



Türkiye Ormancılar Derneği



@ormancilarderne



türkiyeormancilarderneği



Üyelik Aidatları İçin

Türkiye Ormancılar Derneği
Ziraat Bankası - Yenişehir Şubesi
Şube Kodu 471



IBAN TR25 0001 0004 7139 7751 3950 02 (TL)

Hesaplarınıza yaptığınız
üyelik aidatı ve diğer ödemeleriniz için
Türkiye'nin tüm Ziraat Bankası
şubelerinden kesinlikle
herhangi bir masraf alınmayacaktır.

Derneğimizin yıllık üyelik aidatı 60 TL'dir

